

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Mer än bara språket

En kvalitativ studie av ett lokalt integrationsprojekt

Daniela Breivik & Leo Erzmoneit

Kandidatuppsats (SOPA 63)

VT 2022

Handledare: Carina Tigervall

Abstract

Authors: Daniela Breivik & Leo Erzmoneit

Title: More than language: A qualitative study of a local integration project. [Translated title]

Supervisor: Carina Tigervall

Assessor: Elisabeth Carlstedt

During the last decades there has been an increase of the housing segregation in Sweden. According to research this is mainly due to greater economic inequality and increased immigration. In Sweden there are a number of neighbourhoods with low socioeconomic standards that are mostly inhabited by immigrants, in these areas women are a particularly vulnerable group. Research states that learning the native language is a key factor in achieving integration. The aim of this study was to examine if and how a specific language-learning activity for women in a local integration project promotes integration. The method chosen was ethnographical, which includes participant observation at two occasions and interviews with three participants plus the leader of the activity. The empirical data was analyzed with the help of Alberto Diaz theory of integration as a social phenomena and George Meads theory of symbolic interactionism. Thematic analysis was chosen as the processing method of data. Results showed that the activity promotes integration from several perspectives. For example, the activity focused on the spoken language and can be seen as a complement to the established language courses that immigrants are offered in Sweden, SFI. The participants thought it highly significant to learn the native language and showed great motivation in doing so, mainly as a means to establish themselves in the labour market. The structure of the activity was loose but also enabled some of the women to bring their children, which was a necessity for them to show up at all. The activity not only functioned as language education but also included information about the Swedish society and helped to improve the women's self-confidence. It also created a sense of community and served as a place for social exchange.

Key words: integration, segregation, area-based interventions, language development, Swedish for immigrants (SFI), integration projects.

Nyckelord: integration, segregation, områdesbaserade insatser, språkutveckling, Svenska för invandrare (SFI), integrationsprojekt

Innehållsförteckning

1. Problemformulering	4
1.1 Syfte.....	5
1.2 Frågeställningar	5
2. Kort bakgrund: Delmos och boendesegregationen i den studerade kommunen	6
3. Kunskapsläge	7
3.1 Litteratursökning.....	7
3.2 Etnisk eller ekonomisk boendesegregation?	7
3.3 Grannskapseffekter som boendesegregationens konsekvenser	8
3.4 Perspektiv på integration	9
3.5 Områdesbaserade insatser för att motverka segregation	10
3.6 Språkets betydelse för lyckad integration	12
4. Teori	14
4.1 Alberto Diaz integrationsteori	14
4.2 George H. Mead och symbolisk interaktionism	16
5. Metod	19
5.1 Arbetsfördelning.....	19
5.2 Metodologiska överväganden	19
5.3 Etnografisk metod	19
5.4 Urval och tillträde.....	20
5.5 Tillvägagångssätt.....	21
5.6 Bearbetning och analys.....	23
5.7 Tillförlitlighet	23
5.8 Forskningsetiska överväganden.....	25
6. Resultat och analys	27
6.1 Vägen till deltagande	28
6.1.1 Bakgrund och tidigare utbildning	28
6.1.2 Motivation och målsättning	29
6.2 Aktiviteten.....	32
6.2.1 Aktivitetens utformning	32
6.2.2 Fokus på prat och samhällsbildning.....	35
6.3 Mer än bara språket.....	38
6.3.1 Självförtroende, självständighet och självbild	39
6.3.2 Känsla av gemenskap	40
7. Slutdiskussion	44
7.1 Vägen till deltagande	44
7.2 Aktiviteten.....	45
7.3 Mer än bara språket.....	46
7.4 Avslutande reflektioner	47
8. Referenser	48
9. Bilagor	51
9.1 Bilaga 1 – Intervjuguide – aktivitetsledaren.....	51
9.2 Bilaga 2 – Intervjuguide – aktivitetsdeltagarna.....	53

1. Problemformulering

Sedan 1990-talet har det skett en ökning av segregationen i Sverige, något som till stor del berott på växande inkomstklyftor och ökad invandring (Andersson et al. 2017; Brandén 2018). Denna ökning har på vissa områden lett till stora olikheter i människors uppväxt- och levnadsvillkor (Delmos 2021a), vilket blir särskilt påtagligt bland boendeselegerade områden där socioekonomiska faktorer såsom utbildningsnivå, yrkestillhörighet och ekonomiska resurser skapar åtskillnad mellan invånargrupper. Även bostadens geografiska placering får betydelse för de boendes utbildningsmöjligheter och förankring på arbetsmarknaden, något som i praktiken får betydelsen att människors livsvillkor är avhängiga grannskapen inom vilka de bor (Brandén 2018).

Segregationens följder blir i regel mer negativa för de individer som lever i de områden där det råder socioekonomiska utmaningar, men när förutsättningar mellan olika bostadsområden skiljer sig mycket åt kan de negativa konsekvenserna även påverka samhället i stort (Delmos 2021a). Segregationen riskerar bl.a. att skapa barriärer mellan människor och utgöra hinder för medborgare att tillvarata sin kapacitet och möjlighet att bidra till samhällsbygget (Arbetsmarknadsdepartementet 2020). Segregationen är därför inte ett fenomen som enbart berör utsatta områden, det är snarare ett samhällsproblem lika angeläget för alla.

I en medelstor svensk kommun bor närmare hälften av invånarna i segregerade områden med socioekonomiska utmaningar och två stadsdelar i denna kommun klassas som särskilt utsatta (Delmos u.å.). I dessa områden är arbetslösheten högre och utbildningsnivån lägre än i andra av kommunens stadsdelar, och särskilt utrikesfödda kvinnor är en utsatt grupp (Region Skåne 2017). För att möta utmaningarna som dessa områden står inför arbetar en ideell paraplyorganisation för att motverka segregation samt ökad jämlikhet och inkludering bland invånarna. Grundtanken är att organisationen ska samordna aktiviteter i civilsamhället och samtidigt, genom samarbete med kommunen, fungera som en länk mellan det kommunala och ideella. För detta ändamål har paraplyorganisationen öppnat upp två lokala mötesplatser i de utsatta stadsdelarna där organisationen, tillsammans med kommunen, lokala föreningar och studieförbund, genom olika fritids-, folkbildnings- och kulturaktiviteter arbetar med att främja mänskliga möten tillika integration.

Med den här studien ämnar vi undersöka om och på vilket sätt en av paraplyorganisationens aktiviteter främjar integration. Under våren 2022 pågår flera olika aktiviteter varav en är en aktivitet där kvinnor välkomnas att tillsammans öva på att tala

svenska med hjälp av en samtalscoach anställd av organisationen. Att lära sig det inhemska språket nämns ofta som en nyckelfaktor när det kommer till integration, se t.ex. OECD (2016):s kartläggning om arbetsmarknadsintegration, och därför har vi i vår studie valt att inrikta oss på just denna aktivitet. Det finns även en stor relevans i att undersöka kvinnors möjligheter att ta till sig språket i det land de har invandrat till eftersom invandrade kvinnor har visat sig ha sämre hälsa, lägre utbildning och svårare att ta sig in på arbetsmarknaden än invandrade män (Liebig & Tronstad 2018).

Den valda aktiviteten kommer att studeras utifrån deltagarnas och aktivitetsledarens perspektiv, vilket görs genom intervjuer och deltagande observationer. Vår studie är av relevans då den möjliggör en insikt om huruvida projektet, och kanske även andra liknande integrationsprojekt, gör någon skillnad för de människor som de ämnar göra skillnad för. Vårt slutgiltiga mål är att våra fynd ska leda till nya kunskaper som kan vara av nytta för framtida utformningar av integrationsfrämjande insatser i socioekonomiskt utsatta områden.

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att, utifrån aktivitetsledarens och deltagarnas perspektiv, undersöka om och i sådana fall på vilket sätt paraplyorganisationens aktivitet innebär integration för de deltagande.

1.2 Frågeställningar

- Vad tror aktivitetsledaren att aktiviteten har för betydelse för deltagarna?
- Hur beskriver deltagarna sina upplevelser av aktiviteten?
- Vad sker i interaktionen mellan aktörerna under aktiviteten?

2. Kort bakgrund: Delmos och boendesegregationen i den studerade kommunen

Delegationen mot segregation, hädanefter Delmos, är en enrådig myndighet med uppdraget att förbättra situationen i socioekonomiskt utsatta områden och bidra till att minska och motverka segregation i svenska samhället (Delmos 2021b). Myndigheten definierar segregation “[...] som att individer eller grupper av individer lever och verkar rumsligt åtskilda från varandra, inom boende, skola och arbetsmarknad.”, en åtskillnad som kan vara socioekonomisk, etnisk eller demografisk. I uppdraget ingår att myndigheten ska bidra till kunskapsutveckling genom analyser av segregationens orsaker och göra denna kunskap tillgänglig för relevanta aktörer. Vi har därför valt att inhämta mycket av informationen kring segregation från myndigheten.

På Delmos hemsida går att finna en segregationsbarometer som redogör för den socioekonomiska boendesegregationens utveckling i Sverige och som delar in län och kommuner i olika områdestyper efter deras socioekonomiska förutsättningar (Delmos u.å.). Vid en sökning på den aktuella kommunen redovisas hur drygt 40% av kommunens invånare bor i områdestyperna 1 och 2; vilket innebär att de bor i “områden med socioekonomiska utmaningar” och “områden med stora socioekonomiska utmaningar”. I jämförelse framkommer även att närmare 44% av befolkningen bor i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. (ibid.)

De två områdena som paraplyorganisationen fokuserar på tillhör områdestyp 1 vilket innebär att de omfattas av stora socioekonomiska utmaningar. Som grund för områdesindelningen uppger Delmos (u.å.) ekonomiska, utbildningsmässiga och arbetsmarknadsmässiga faktorer. Andelen personer i dessa stadsdelar som har en låg ekonomisk standard är 40-60% och andelen som beviljats ekonomiskt bistånd eller varit arbetslösa längre än sex månader är 9-11%. Vidare har endast 22-30% av dess invånare en förgymnasial utbildning. (ibid.)

3. Kunskapsläge

Följande avsnitt syftar till att redogöra för tidigare forskning som berör uppsatsens tema. Integration och segregation är omfattande forskningsområden och för att ge en bred bild presenterar vi fem olika infallsvinklar som är av relevans för vår undersökning, vilka presenteras var för sig. Avsnittet inleds med en kort redogörelse för hur vår litteratursökning gått till.

3.1 Litteratursökning

Den tidigare forskning som presenteras nedan har främst hittats via sökmotorerna LUBsearch, Google samt Google Scholar. Följande sökord har använts: integration, segregation, Svenska för invandrare/SFI, arbetsmarknadsetablering, grannskapseffekter och områdesinsatser. Vi sökte även på olika sammansättningar, däribland socioekonomisk segregation, boendesegregation och perspektiv på integration. Sökorden har också översatts till engelska. Relevant forskning har även hittats genom olika kunskapsöversikter. Tidigt i processen blev vi tipsade om Delmos (2020) *Kunskapsöversikt om boendesegregation* vilken genom referenslistan ledde oss fram till ytterligare användbara källor.

3.2 Etnisk eller ekonomisk boendesegregation?

Enligt forskningen finns det ett stort samband mellan den etniska och den socioekonomiska boendesegregationen (Biterman 2010). Den etniska boendesegregation kan definieras som områden där flertalet av de boende avviker från den övriga befolkningssammansättningen i staden utifrån faktorer som geografiskt ursprung, religion, hudfärg och språk, och områden präglad av etnisk segregation är i stor utsträckning även socioekonomiskt segregerade. Det finns flera förklaringsmodeller kring varför dessa två dimensioner av segregation ofta förekommer tillsammans varav en är att de bostäder som finns i utkanten av städer, inte allt för sällan i miljonprogramsområden, är billigare och därmed också lättare att få vid första ankomst till Sverige (Wimark, Meinild Nielsen & Haandrikman 2017). Vanligt förekommande i både Sverige och övriga Europa är att nyanlända invandrares första bostäder består av just billiga hyresrätter i vilka de ofta kvarblir till dess att de eventuellt kan flytta till andra hyresrätter eller äganderätter i andra områden. Även i nuläget tenderar nyanlända att hamna i dessa hyresrätter när dess tidigare hyresgäster flyttar ut vilket gör att det bor få inrikesfödda i området. Trots att förbättrade förutsättningar gjort en flytt möjlig blir resultatet

ofta att den socioekonomiska segregationen i området kvarstår eller förvärras (Wimark, Meinild Nielsen & Haandrikman 2017).

I Social rapport 2010 redogör dess projektledare, Danuta Biterman (2010), för segregationsutvecklingen i Sverige. Enligt henne är det vanligt att utrikesfödda som är överrepresenterade i ett visst område samtidigt har sämre ekonomi, och även hon poängterar nyanländas socioekonomiska utsatthet med hänvisning till att de ofta saknar materiella resurser, kontaktnät och kunskaper kring det svenska samhället såväl som språket. Det kan enligt Biterman ta lång tid för nyanlända att komma ifatt de svenskfödda, ibland tar det flera generationer. (ibid.)

En annan förklaringsmodell för korrelationen mellan etnisk och socioekonomisk boendesegregation handlar om att invandrare också blir utsatta för särbehandling inom bostads- och arbetsmarknaden (Biterman 2010). Mest utsatta är *de synliga invandrarna* och mycket tyder på att det är synligheten snarare än det faktiska ursprunget som väger tyngst gällande diskrimineringen. Begreppet refererar till människor med ursprung från världens alla kontinenter och personer vars utseende, beteende, religion etc. upplevs som främmande för majoritetsbefolkningen. I Sverige handlar det om vad som upplevs som "icke-svenskt". (ibid.)

3.3 Grannskapseffekter som boendesegregationens konsekvenser

Det har bedrivits många studier kring olika aspekter av boendesegregationens konsekvenser, däribland av segregationsforskaren Galster (2012) som undersökt bostadsområdets inverkar på boendes livsmöjligheter, s.k. grannskapseffekter. I en artikel delar han in grannskapseffekternas orsaker i endogena och exogena, det vill säga orsaker som emanerar inifrån kontra utifrån själva grannskapet. Som endogena orsaker anger han bl.a. faktorer som lokala nätverk och socialisering. Lokala nätverk syftar på individers möjlighet att ta del av de resurser som vissa etniska eller sociala grupper inom grannskapet har. Grupper med en stark förankring på arbetsmarknaden kan i det lokala nätverket påverka andra individers livsmöjligheter genom att dela med sig av kunskaper om arbetsmarknaden och samhället. Med socialisering avses att individers beteenden och attityder påverkas av de förebilder som finns inom grannskapet. Om förebilder i grannskapsområdet har arbeten att gå till kommer andra individer i området att eftersträva att själva arbeta, medan avsaknaden av sådana arbetande förebilder antas leda till motsatsen. (ibid.)

Som exogena orsaker anger Galster (2012) bl.a. stigmatisering och rumslig isolering. Med stigmatisering menas att människor på grundval av att de bor i ett visst område som, p.g.a. sin befolkningssammansättning, har ett dåligt rykte drabbas i t.ex. rekryteringsprocesser. Rumslig isolering syftar till att vissa stadsdelar befinner sig långt ifrån andra eller viktiga samhällsfunktioner vilket kan innebära svårigheter för individer boendes i området att ta del av arbetsmarknaden. (ibid.)

Frekvent återkommande kring studier av grannskapseffekter är att de avslöjar en negativ korrelation mellan att växa upp och leva i områden präglade av socioekonomisk utsatthet och framtida socioekonomiska utfall (Wimark, Meinild Nielsen & Haandrikman 2017). Trots att korrelationen tillhör det vanligaste fyndet är det samtidigt gemensamt för flera av studierna att sambandet mellan grannskap och socioekonomiska utfall många gånger visat sig vara svaga, om än existerande. Detta kan förklaras genom att det finns en svårighet att skilja på vad som är grannskapseffekter och det som kallas för självselektionseffekter. Självselektion, ett relevant begrepp inom segregationsforskningen, innebär att individer i olika grad själva beslutar om i vilket område de ska bo, av andra anledningar än ekonomiska förutsättningar. Det kan exempelvis handla om en vilja att bo nära människor som redan är del av ens kontaktnät eller områden där många av ens landsmän bor eller verkar. (ibid.)

Några av de som ifrågasätter giltigheten hos grannskapseffekter är Hedman & Van Ham (2012), forskare inom kulturgeografi respektive urban geografi, som menar att korrelationen inte är nog för att bevisa att boendet i ett visst område faktiskt resulterar i negativa konsekvenser för den enskilda individen. De menar att självselektionen, och däribland den selektiva rörligheten, är en stor osäkerhetsfaktor när forskningsresultaten ska tolkas i orsakstermer. När människor boende i socioekonomiskt utsatta områden får det bättre ställt tenderar de att lämna de utsatta områdena, samtidigt som att människor som är mer socioekonomiskt svaga tenderar att flytta in i grannskapet. Sådana flyttningsmönster innebär att området blir än mer präglat av socioekonomiska svårigheter, men inte till följd av grannskapet i sig utan snarare till följd av det utbud av bostäder som området hade att erbjuda. (ibid.)

3.4 Perspektiv på integration

I en rapport från Centrum för kommunstrategiska studier redogör Erik Eriksson (2019), doktor i socialt arbete, för det svenska forskningsläget kring frågan om integration. Han menar att begreppet är ett flitigt använt ord som trots det vardagliga bruket har en oklar

innebörd. Även forskarna Johnston, Vasey & Markovic (2009) anser att begreppet integration är otydligt men gör ett försök att definiera det. Enligt dem står integration för den process där flyktingar ges möjlighet att delta i samhällets alla områden. Det handlar om möjligheter att kunna delta ekonomiskt, socialt, och politiskt som kulturellt, detta samtidigt som det rör den egna uppfattningen om huruvida de känner sig inkluderade och accepterade i samhället. Processen är dock inte ensidig utan kräver anpassningar från båda sidor; av värdsamhället som av nykomlingen. En möjlig anledning till att begreppet trots denna definition i många sammanhang är oklar är att termen i bl.a. Sverige har fått en stark koppling till att det är just invandrare som ska integreras i samhället, snarare än en process som inkluderar anpassning från båda parter (Eriksson 2019).

I dagens Sverige är den primära politiska målsättningen för integrationsarbete inriktad på att genom arbetsmarknadsetableringsprogram få ut varje invandrad individ i arbetslivet efter ett visst antal år i landet (Eriksson 2019). Enligt Eriksson är arbetsmarknadsetablering endast ett perspektiv på integration, något som skulle kunna förklara varför det är svårt att nå full förståelse för vad processen handlar om. Även om svenska integrationsprojekt officiellt ämnar bidra till ökad jämställdhet och delaktighet på lika villkor får det tydliga fokuset på arbetsmarknadsetablering integrationen att låta som en naturlig följd av en anställning allena. (ibid.)

Inom det teoretiska har integration istället handlat om att det mellan individer och grupper uppstår social sammanhållning, något som inte nödvändigtvis behöver ha någon koppling till varken invandring eller etnicitet (Eriksson 2019). En av förespråkarna bakom detta synsätt är Putnam (1993), amerikansk forskare och statsvetare, som ser integrationen som sociala bindningar mellan individerna i samhället. Han menar att när ett samhälle är integrerat är de sociala bindningarna så starka till den grad att de genererar en generell känsla av trygghet och solidaritet. Integrationen innebär här inte en anpassning mellan individer utan snarare känslan av tillhörighet till en samsvetsad enhet, vilken består utav samhället. (ibid.)

3.5 Områdesbaserade insatser för att motverka segregation

En ofta uttalad strategi för att motverka segregation är områdesutveckling, vilket kan definieras som lokala insatser med ett socioekonomiskt fokus i utsatta bostadsområden (Roelofs & Salonen 2019). Inom segregationsforskningen finns det flera forskare som har inriktat sig på att studera sådana områdesbaserade insatser. Många av dem inriktar sig främst på insatsernas effekter, både för enskilda individer och för samhället i stort.

Ett övergripande mål som ofta förekommer inom områdesbaserade insatser/projekt är att minska och motverka segregation (Roelofs & Salonen 2019). Forskare har visat att sådana övergripande mål är svåra att leva upp till eftersom det ofta saknas resurser för att uppnå dem inom ett projekts utsatta tid. Det har även visats att målen ofta är oklart definierade och saknar tydliga delmål vilket gör det svårt att utvärdera om de faktiskt uppnåtts (SOU 2005:29; Andersson & Bråmås 2004). Flera forskare menar också att även om insatserna utgår från ett helhetsperspektiv (att segregationen ska motverkas i en hel stad) så får de sällan effekter utanför bostadsområdena inom vilka insatserna inriktas (Karlsson 2016; Urban 2014). Detta innebär bl.a. att personer som bor utanför de specifika områdena och också befinner sig i en socioekonomisk utsatt situation inte får ta del av de positiva effekterna av områdesbaserade insatser (Andersson & Musterd 2005; Urban 2014).

Enligt Delmos (2020) har områdesbaserade insatser visat sig kunna ha positiva effekter för individer men inte kunnat bidra till en minskning av segregationen på strukturell nivå. En forskare som undersökt om och hur områdesbaserade insatser kan bidra till strukturell förändring är Sandra Karlsson (2016). I sin avhandling *Områdesbaserad politik – möjligheter till strukturell förändring* inriktar hon sig på lokalt utvecklingsarbete i marginaliserade områden i Malmö och undersöker effekterna av två kommunala projekt. I avhandlingen definieras strukturell förändring som ”möjligheten att skapa förutsättningar för att det svenska samhällets politiska och ekonomiska processer blir tillgängliga för alla landets medborgare” (Karlsson 2016:6). Karlsson (2016) utgår från teorin om *sociala maktbaser* av Friedmann som säger att människor enbart kan komma ur fattigdom och få möjlighet till politiskt inflytande genom tillgång till olika sociala maktbaser. Maktbaserna ses som socioekonomiska resurser och delas in i: försvarbart livsutrymme, överskott av tid, relevant information, kunskaper och färdigheter, utrustning för arbete och försörjning, social organisering och sociala nätverk. Resultatet visar att områdesprojekten endast kortvarigt kunde öka de boendes tillgång till sociala maktbaser och därmed inte bidrog till någon långsiktig utveckling. Därför uppnåddes inte den strukturella förändring som projekten hade som mål.

Flera forskare är överens om att områdesbaserade insatser kan generera positiva effekter på individers livssituation men har svårt att förbättra bostadsområdets generella socioekonomiska status (Andersson & Bråmås 2004, Karlsson 2016, Urban 2014). Även här får begreppet självselektion betydelse. Andersson & Bråmås (2004) visar hur områdesbaserade insatser inte har någon positiv inverkan på bostadsområdet i sig p.g.a. selektiv förflyttning. När individer får det bättre ekonomiskt ställt och väljer att flytta ifrån det utsatta området ersätts de av individer med svårare socioekonomisk situation. Både de inflyttade och de som

bor kvar är i större omfattning arbetslösa och uppbär försörjningsstöd än de som flyttar därifrån. P.g.a. denna selektiva förflyttning kvarstår strukturen vilket gör det svårt för områdesinsatser att bidra till mer än individuell förändring (Andersson & Bråmås 2004).

Områdesutveckling sker ofta i projektform, vilket har kritiserats av forskare (Delmos 2020). Det mesta av kritiken handlar om att verksamheten som upprättats förmodligen försvinner när projektet upphör samt att ett projekt inte kan erbjuda den kontinuitet som krävs för långsiktiga förändringar i områdena där de bedrivs (Karlsson 2016; SOU 2005:29).

Forskning har också visat att den mest betydelsefulla faktorn när det kommer till positiva förändringar i bostadsområden är de boendes delaktighet och inflytande i utformningen av insatserna (Delmos 2020; SOU 2005:29). För att detta ska ske måste de som driver områdesutvecklande insatser ta hänsyn till de boendes åsikter och anlägga ett ”underifrånperspektiv”. I praktiken har detta visat sig svårt att leva upp till och trots ambitioner att öka delaktigheten hos de boende har de flesta projekt alltså utformats och styrts av tjänstemän. (ibid.)

3.6 Språkets betydelse för lyckad integration

Att det är viktigt att lära sig det inhemska språket för att etablera sig i ett nytt samhälle är många forskare överens om. Enligt Liebig & Tronstad (2018) har tidiga statliga insatser i språkundervisning för nyanlända påverkat deras etablering på arbetsmarknaden positivt. Tip et al. (2019) har också visat att ju bättre immigranter behärskar det inhemska språket desto mer positiv kontakt har de med majoritetsbefolkningen, vilket ledde till högre välbefinnande. Hur immigranternas språkundervisning ska utformas är dock ett omdiskuterat ämne.

Skolinspektionen är en statlig myndighet vars uppdrag är att granska kvalitet i utbildning som står under myndighetens tillsyn (Skolinspektionen 2018), däribland SFI och den grundläggande vuxenutbildningen. I en rapport från 2018 presenterar myndigheten en granskning av SFI i 15 kommuner, med varierat resultat. I vissa kommuner bedömde myndigheten att verksamheten var välfungerande medan den i 11 av kommunerna fastslog utvecklingsområden, bl.a. att undervisningens arbetssätt och arbetsformer behöver utvecklas samt att eleverna behöver ges större möjligheter att kommunicera muntligt. Myndigheten konstaterar att undervisningen grundar sig på ett asymmetriskt förhållande mellan lärare och elev, där läraren har ett stort talutrymme medan eleven tilldelas ett mycket litet sådant. Detta får effekten att eleverna inte ges tillräcklig möjlighet att pröva sig fram muntligt. (ibid.)

Nieuwboer & Rood (2016) är två forskare som ställer sig kritiska till många av de språkkurser som nyanlända erbjuds i Europa eftersom de utgår från bestämda läroplaner och främst fokuserar på läskunnighet. De menar att de som tar del av dessa kurser måste ha någon form av tidigare grundläggande utbildning för att ta till sig dem, vilket utesluter en stor grupp migranter. I en studie undersöker de hur nyanlända mödrar som saknar grundläggande utbildning tar till sig en alternativ pedagogisk metod för språkinläring genom att utvärdera resultaten av ett integrationsprogram i Sverige och Nederländerna kallat IDEAL: *Integrating disadvantaged ethnicities through adult learning*. Programmet bygger på den pedagogiska metoden *Themis*. Enligt Themis ska eleverna vara medskapare till sin egen läroprocess och ha inflytande över innehållet, farten och utförandet av lärandet. Metoden karaktäriseras av s.k. känsloutlösningsläroverktyg som består av t.ex. rollspel, gruppdiskussioner och guidning i fiktiva situationer. Läroplanen ska vara semistrukturerad och innehållet i den ska styras av elevernas egna intressen och vilken relevans det som lärs ut har i deras vardagliga liv. I integrationsprogrammet IDEAL används Themis som grund och eleverna får således själva bestämma agendan för varje träff och ta upp teman, problem och utmaningar som de anser viktiga för deras språkinläring och integration i det nya samhället. (ibid.)

Resultaten från studien visade bl.a. att mödrarna utvecklade nya attityder, insikter och färdigheter gällande kommunikation på det inhemska språket, och de var mer villiga att använda språket i vardagen och i sociala relationer (Nieuwboer & Rood 2016). Mödrarna utvecklade också ett större självförtroende och behövde inte känna sig lika beroende av andra för att navigera i sitt nya samhälle. Forskarna menar att en sådan här pedagogiskt deltagande metod är ett bra alternativ inom språkinläring för att fånga upp de immigranter som har svårt att ta till sig språkkurser som följer bestämda läroplaner och främst fokuserar på läskunnighet. (ibid.)

4. Teori

I följande avsnitt redogörs för de två teoretiska utgångspunkter som vi använder oss utav för att analysera det empiriska materialet. Genom Alberto Diaz (1993) integrationsteori analyserar vi empirin utifrån ett integrationsperspektiv och med hjälp av George H. Mead (1976) och symbolisk interaktionism analyserar vi vad som sker i interaktionen mellan de olika aktörerna.

4.1 Alberto Diaz integrationsteori

Diaz (1993) presenterar i sin avhandling *Choosing Integration: A theoretical and empirical study of the immigrant integration in Sweden* ett teoretiskt ramverk för att förstå immigranternas integrationsprocess. Han anlägger ett sociologiskt perspektiv på integration och ser det som ett socialt fenomen som innefattar både samhällets insatser och individens motivationsnivå. I avhandlingen studeras integrationsprocessen för tre immigrantgrupper. Diaz (1993) undersöker i vilken grad de deltar i olika sociala sfärer i sitt nya samhälle och vad det får för implikationer för deras integration. De sociala sfärerna kan vara t.ex. arbetslivet, politiken och grannskapet och han menar att det viktigaste i integrationsprocessen är att inom dessa sfärer utveckla ett socialt sammanhang och sociala relationer med den inhemska befolkningen. (ibid.)

Diaz (1993) definierar integration som en multidimensionell process där immigranten blir en del i det nya samhällets sociala liv genom att successivt bli mer jämlik den inhemska befolkningen i termer av socialt värdefulla resurser, vilka byggs upp genom deltagande i samhällets sociala sfärer. Deltagande och jämlikhet är på så sätt både målsättning och medel i integrationsprocessen och integration är enligt denna modell det tillstånd där immigranten är jämlik den inhemska befolkningen när det kommer till sociala resurser inom de olika sfärerna.

Den teoretiska integrationsmodell som Diaz (1993) presenterar innebär att integrationsprocessen delas in i sju dimensioner som alla har betydelse för utvecklandet av sociala relationer och sammanhang som i sin tur ökar delaktigheten i samhället. De sju dimensionerna presenteras i tur och ordning nedan.

- *Kommunikativ integration* ses som fundamental för de efterföljande faserna i processen. Denna dimension handlar om immigrantens förmåga att lära sig det inhemska språket och på så sätt kunna kommunicera med majoritetsbefolkningen och ta

del av samhällelig information som t.ex. medierapporteringar. Kommunikationen ses som väsentlig för ökad delaktighet i samhället.

○ *Ekonomisk integration* innebär delaktighet i arbets- och näringslivet och en på så sätt förbättrad ekonomi och tillgång till yrkespositioner, vilket ger ökade möjligheter för integration inom organiserade samhällsstrukturer.

○ *Social integration* innebär informella sociala relationer med majoritetsbefolkningen, som t.ex. vänskaps- och förtroenderelationer. Detta antas uppfyllas successivt genom att strategiskt välja sådana sociala relationer framför relationer inom en etnisk minoritetsbefolkning.

○ *Boendeintegration* handlar om var immigranten bor och dennes möjligheter att kunna välja bostad och bostadsområde vilket Diaz benämner tillgång till kvalitativt normala bostadsförhållanden. Är bostadsområdet som immigranten bor i etniskt blandat antas det underlätta dennes integration.

○ *Politisk integration* innebär tillgång till fullständiga politiska rättigheter genom att bli medborgare i det nya landet. Som medborgare bör immigranten nyttja sina politiska möjligheter genom valdeltagande och representation i politiska institutioner för att bli än mer integrerad.

○ *Personlig integration* handlar om hur nöjd individen är med sitt liv i det nya samhället, t.ex. när det kommer till arbete, inkomst och boende. Det är en subjektiv dimension som går in på individens egna upplevelser av hur det är att ingå i och ta del av det nya samhällets sociala sfärer.

○ *Familjeintegration* innebär att få tillgång till sociala relationer i form av släktförhållanden med majoritetsbefolkningen vilket kan ske vid partnerskap över minoritets/majoritetsgränserna.

Diaz (1993) menar att dessa dimensioner fångar integrationsprocessens samhälleliga komplexitet. Vidare anser han att det är viktigt att särskilja de dimensioner som är särskilt betydelsefulla för immigrantens initiala period i det nya samhället. Denna första tid i integrationsprocessen kallar Diaz för *primärintegration* och den karaktäriseras av att immigranten samspelar mycket med samhälleliga verksamheter och insatser, som t.ex. svenskundervisning och arbetsförmedlingen. Primärintegrationen lägger grunden för efterkommande stadier i integrationen och den består av betydelsefulla inlärningsprocesser som ska gynna långvarig integration. Det handlar främst om att lära sig språket, utbilda sig, bli förankrad på arbetsmarknaden, hitta ett stabilt boende och inleda sociala kontakter med

majoritetsbefolkningen. De ovan nämnda dimensioner som hör till primärintegrationen är den kommunikativa, ekonomiska, sociala samt boendeintegrationen (Diaz 1993).

När immigranten befinner sig i primärintegrationen är valfriheten, när det gäller t.ex. preferenser och tillvägagångssätt, begränsad eftersom hen då saknar de fundamentala sociala resurser som krävs för att komma in i samhället (Diaz 1993). Att inte kunna språket, inte kunna ta del av information, sakna arbete och ett socialt nätverk utgör hinder för att fritt kunna välja bland de möjligheter som finns tillgängliga för majoritetsbefolkningen och delta i samhället på samma villkor som dem. Valfrihetens begränsningar går att se som ett resultat av både samhällets kompetenskrav och individens avsaknad av sociala resurser. De fyra dimensionerna inom primärintegrationen ska tolkas som delprocesser som leder till ackumulering av integrationsstärkande resurser. Om individen ska lyckas med denna ackumulering krävs det att hen är motiverad och utnyttjar sina förmågor samtidigt som hen samspelar med och tar tillvara på de möjligheter som samhället erbjuder. (ibid.)

När immigranten har tagit till sig de grundläggande resurserna i de fyra primära dimensionerna går integrationsprocessen enligt Diaz (1993) in i en sekundär fas. Denna fas ses som en långvarig fördjupning av integrationen och immigranten kan här språket, är självförsörjande och har eget boende vilket gör att hen kan knyta kontakter och ingå i nya samhällsområden. Det kan t.ex. röra sig om politik, kulturliv eller att knyta ännu närmare personliga kontakter med majoritetsbefolkningen. De dimensioner som hör till denna fas är den politiska, den personliga och familjeintegrationen. (ibid.)

4.2 George H. Mead och symbolisk interaktionism

Socialpsykologin är ett ämne som syftar till att förstå och förklara hur individers känslor, tankar och beteende påverkas av andras närvaro (Nilsson 2015). Det är ett område som rör social verkan mellan människor och mellan individen och samhället. Till den moderna socialpsykologin tillhör den symboliska interaktionismen, vilket är en av de mest betydelsefulla traditionerna inom ämnet (Johansson 2004). Inom symbolisk interaktionism är den grundläggande uppfattningen att människan är en social varelse och att människans *själv* skapas i socialt samspel med andra. För att förstå detta samspel fokuserar studier på människors kommunikation och deras sätt att definiera sociala situationer och därför ligger fokus på att undersöka sammanhang där människor möts. En grundtanke är att människan blir till via språk och symboler och genom att analysera symbolanvändning möjliggörs en insikt om hur denne skapar, återskapar och förändrar både sig själv och samhället. (ibid.)

En av de viktigaste grundtankarna om den symboliska interaktionismen härstammar från George H. Mead, en amerikansk filosof och sociolog, som intresserade sig för hur människor utvecklar ett medvetande om sig själva, ett *jagmedvetande* (Nilsson 2015). Enligt Mead (1976) är *jaget* inte något som människan föds med utan något som utvecklas i den sociala relationen; i kommunikationen mellan människor. Med kommunikation syftar han inte enbart på att människor reagerar på varandra utan också på att det finns en förståelse mellan dem som kräver att yttrade ord och gester tillskrivs samma mening. (ibid.)

Det som är nödvändigt för kommunikation är att symbolen uppväcker hos oss själva det som den uppväcker hos den andra individen. Den måste ha den sortens universalitet för varje person som befinner sig i samma situation. Mead 1976:117.

Den kommunikation; de ord och de gester som av skilda personer tillskrivs samma betydelse kallar Mead (1976) för *signifikanta symboler*. Han menar att det är denna samstämmighet kring meningar som utgör fundamentet för vår förståelse av varandra och vår möjlighet att bilda samhällen. Han menar också att all social interaktion grundar sig på den symboliska kommunikationen och det som han kallar för *rollövertagande*. Enligt Mead är det senare det sociala livets mest elementära mekanism, vilken innebär att individen skapar en distans till självet genom att betrakta sig ur ett utifrånperspektiv, alltså att denne ser sig själv med den andres ögon. Med samma ord och gester som individen påverkar mottagaren påverkar den här även sig själv. (ibid.).

Enligt Mead (1976) innehåller kommunikationsprocessen tre moment inom en triadisk relation: *gesten, anpassningsresponsen och resultatet av den givna sociala handlingen*. Processen inleds med att en individ genom en initial gest anger vad denne planerar att göra. Därefter ges en respons på gesten vilken visar sig i tolkningen av denna, en tolkning som tillskriver gesten en mening. Det sista momentet är slutförandet av den handling som initierades av den initiala gesten. Eftersom handlingens betydelse uppstår först när den är del av den triadiska processen är betydelsen inte något som enbart individen med den initiala gesten kan styra över. (ibid.)

Enligt Mead (1976) innehåller rollövertagandet två aspekter vilka han benämner som *I* och *Me*. Det senare består av de attityder som individen riktar mot sig själv genom att återskapa minnen av utomståendes reaktioner. Genom *Me* antar individen samhällets attityd kring sina egna responser och genom att rikta dessa attityder mot sig själv skapas en självmedvetenhet och en förmåga att anpassa sig till det omgivande samhällets önskemål.

Mead menar att människan genom detta rollövertagande får veta vad som förväntas av henne vilket tillåter henne att vara en social varelse som följer normer. Medan vårt Me är aktivt då vi intar samhällets attityder och får oss att reflektera över vårt agerande är det I som reagerar genom handling; att anpassa sig till samhällets krav eller göra motstånd. Samspelet mellan dessa får en avgörande roll för hur vi kommer att se på oss själva (Mead 1976).

5. Metod

För att nå syftet med studien och besvara våra frågeställningar använder vi oss av en kvalitativ ansats med etnografisk metod. I följande avsnitt redogör vi för vår arbetsfördelning, tankar kring metodval, urvalet av aktivitet och intervjupersoner, tillträde till fältet, genomförandet av intervjuerna och de deltagande observationerna samt bearbetning och analys. Avsnittet avslutas med en diskussion om uppsatsens tillförlitlighet och forskningsetiska överväganden.

5.1 Arbetsfördelning

Vi är två personer som har utfört studien och vi valde därför att dela upp arbetsbördan enligt följande: Kunskaps- och teorisökning gjordes var för sig för att sedan diskuteras och sammanställas ihop. Vi utförde två intervjuer med tillhörande transkribering var, vilka sedan analyserades gemensamt. Båda två närvarade vid de deltagande observationerna och fältanteckningarna skrevs var för sig, dessa analyserades också tillsammans. Sammanställningen av resultatet genomfördes i sällskap.

5.2 Metodologiska överväganden

Till skillnad från den kvantitativa forskningen som fokuserar på statistik gör en kvalitativ ansats det möjligt att undersöka människors upplevelser och mänskliga fenomen (Fejes & Thornberg 2015). Genom kvalitativ metod möjliggörs att oreflekterad information kommer fram och det som tidigare inte setts som relevant kan av de studerade själva betonas som betydelsefullt. En av den kvalitativa ansatsens begränsningar är att både utförande och resultatet i hög utsträckning påverkas av vem det är som utför studien. Vilka vi som undersökande är som människor, våra kunskaper och utbildning påverkar hur vi väljer att analysera vårt material, och vilka mönster som lyfts fram som särskilt relevanta. (ibid.)

En alternativ metod till etnografi hade kunnat vara intervju- eller fokusgruppmetod, men för att kunna fånga upp både vad som sker i interaktionen och hur aktörerna upplever aktiviteten bedömde vi dock den etnografiska metoden som mest lämplig.

5.3 Etnografisk metod

När vi undersöker vad som sker i den valda aktiviteten utför vi en fallstudie, vilken syftar till att komma så nära det valda intresseområdet som möjligt (Merriam 1994), därför är valet av

etnografisk metod passande. Etnografi handlar om att forskaren bedriver fältstudier, vilket innebär att hen själv närvarar i forskningsfältet för att få en ökad förståelse av det (Aspers 2011). Inom metoden inhämtas empiriskt material ofta genom att låta deltagande observationer och intervjuer komplettera varandra. Deltagande observation innebär att forskaren deltar i de aktiviteter som de studerade aktörerna utför. Målet med observationen är att få en s.k. "fyllig" beskrivning av fältet, vilket innebär att forskarens syn- hörsel- och känslolntryck tillsammans skapar en helhet som utgör grunden för förståelsen. Forskaren studerar helt enkelt vad som händer och sägs i specifika situationer. (ibid.)

Intervjuer ger studiens deltagare möjlighet att tydliggöra sina tankar kring det undersökta området och erbjuder forskaren en djupare förståelse för komplexa fenomen och samtidigt en möjlighet att få djupare förståelse för intervjupersonens upplevelse och livsvärld (Nilsson 2014). Kvalitativa intervjuer kan utformas till att vara mer eller mindre strukturerade och den semistrukturerade intervjun präglas av både struktur och flexibilitet. Vi valde att utföra semistrukturerade intervjuer eftersom vi ville undersöka varje enskild deltagares upplevelser och syn på den valda aktiviteten och därigenom få information från förstahandskällor på området. Genom att intervjua både aktivitetsledaren och aktivitetsdeltagare omfattar intervjuerna två olika perspektiv på den hållna aktiviteten och via den deltagande observationen anlägger vi ytterligare en dimension i vår studie. Vår ambition är att detta etnografiska metodval ska ge oss en förståelse av det studerade som inte går att utläsa genom endast intervjuer eller endast observationer.

5.4 Urval och tillträde

Inför uppsatskursen kom det till vår kännedom att det inom en viss kommun bedrevs ett integrationsprojekt. Då vi kontaktade organisationen framkom att det fanns önskemål om att det skulle skrivas ett examensarbete om projektet, detta då organisationen menade att det i samhället fanns för lite information om socioekonomiskt utsatta områden och möjliga vägar till integration. Eftersom organisationen gärna ville att information skulle spridas går det att anta att det även fanns en önskan om en positiv beskrivning av den valda aktiviteten. Detta skulle eventuellt ha kunnat hämma vår kritiska blick på aktiviteten men eftersom vi har varit medvetna om och kontinuerligt diskuterat detta menar vi att det snarare har lett till motsatsen. Vi har varit noga med att framhäva samtliga perspektiv, oavsett positiva eller negativa, för att det som presenteras ska spegla en så korrekt bild av verkligheten som möjligt. Vi menar

därför att organisationens positiva inställning till undersökningen inte har hämmat vår kritiska blick eller påverkat studiens resultat.

För att samla in det empiriska materialet valde vi ett s.k. målstyrt urval där valet av aktivitet och intervjupersoner gjordes utifrån kriteriet att de skulle kunna besvara våra frågeställningar (Bryman 2018). Vidare gjorde vi ett tvåstegsurval (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015), där vi började med att välja aktivitet inom projektet för att sedan göra ett urval av intervjupersoner inom aktiviteten. Via paraplyorganisationens hemsida undersökte vi vilka aktiviteter som erbjöds och fastnade för en som fokuserar på språkutveckling för kvinnor boende i de utsatta områdena. Vi valde denna då språk är en återkommande faktor i integrationslitteraturen samt att kvinnor i segregationsforskningen benämns som en särskilt utsatt grupp. Aktiviteten hölls också två dagar i veckan vilket gav oss fler möjligheter för deltagande observation än de som endast hölls en gång per vecka.

För att få tillträde till aktiviteten kontaktade vi verksamhetsledaren och förklarade studiens syfte. Verksamhetsledaren fungerade som en "gatekeeper" (Aspers 2011) och hen hänvisade oss vidare till aktivitetsledaren. Efter dennes dialog med de deltagande kvinnorna välkomnades vi till aktiviteten. Aktivitetsledaren samtyckte till intervju och efter önskemål från oss förde hon frågan om intervju vidare till deltagarna, varav tre samtyckte. Då antalet möjliga informanter var begränsat gjorde vi inte något ytterligare urval utan valde i stället att intervjua alla tre samt aktivitetsledaren.

Utöver de totalt fyra intervjuerna utfördes deltagande observationer vid två aktivitetstillfällen. Aspers (2011) uppger att sådana fältstudier brukar bedrivas med långvarig närvaro i fältet men eftersom tiden för vårt examensarbete är knapp och den etnografiska metoden även inkluderar intervjuer anser vi att detta är tillräckligt för vår undersökning.

5.5 Tillvägagångssätt

Samtliga intervjuer tog plats i en av paraplyorganisationens lokaler, den samma som aktiviteten hölls i eftersom intervjuerna var naturligt knutna till verksamheten. Tiden för intervjuerna var efter aktivitetens slut och varade, likt normaltiden för intervjuer (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015), i ca 45-60 minuter.

Vi beslutade att endast en av oss studenter skulle vara närvarande under intervjuerna för att undvika eventuella obehagskänslor hos deltagarna. Våra intervjuer spelades in på våra mobiltelefoner efter att samtycke till inspelningar hade getts.

Intervjuerna var semistrukturerade och utfördes med hjälp av en intervjuguide (se bilaga 1 och 2) med fyra respektive fem teman innehållande förutbestämda frågor tillsammans med stödfrågor för att öka validiteten vid oklara svar (Nilsson 2014).

Efter varje utförd intervju lyssnades inspelningen igenom samtidigt som den transkriberades med hjälp av dikteringsfunktionen i Microsoft Word. Detta underlättade ett första bekantande med och bearbetning av materialet och redan under transkriberingen påbörjades en första sortering och reducering (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015; Rennstam och Wästerfors 2015). Detaljer som pauser, suckar och skratt utelämnades medan den övriga kommunikationen återgavs ordagrant för att framhäva det som faktiskt sades.

Vid de deltagande observationerna anlände vi till lokalen ca 20 minuter innan start och slutade observera ca 20 minuter efter avslut för att få möjlighet att studera interaktioner runt aktiviteten och få större förståelse för kontexten. Den utsatta tiden för aktiviteten var mellan 17.00 och 18.00, men vid båda observationstillfällena påbörjades aktiviteten omkring 10-20 minuter senare och slutade därför också 10-20 minuter senare. Vid det första observationstillfället närvarade fem kvinnor och vid det andra tillfället närvarade sju. Under observationerna förde vi fältanteckningar som sedan renskrevs för att analys av materialet skulle kunna ske (Aspers 2011). Anteckningarna gjordes kortfattade på små anteckningsblock för att ha så liten inverkan på aktiviteten som möjligt.

Hur man skriver fältanteckningar beror på var i processen forskaren befinner sig (Aspers 2011). Vid vårt första observationstillfälle valde vi att ha en mer tillbakadragen hållning där vårt största fokus låg på att uppfatta så mycket som möjligt av händelserna i rummet. Vi satt vid ett eget bord, nära men ändå avskilt från de övriga deltagarna. För att få med så mycket av den aktuella kontexten som möjligt förde vi anteckningar kring allt från kulturella aspekter, som vad och hur saker får göras och sägas till saker i den fysiska miljön (Aspers 2011). Vi noterade bl.a. sättet aktörerna talade på och till varandra, vilka som höll sig mer för sig själva, aktivitetens utformning, vad som hände i anslutning till att aktivitetens startades/avslutades samt hur vi själva upplevde situationen. Under det andra observationstillfället var vi mer delaktiga i aktiviteten och satt närmare de andra deltagarna. Mindre fokus låg då på att föra anteckningar och vi var mer inriktade på att fördjupa de insikter vi nått vid den första observationen.

5.6 Bearbetning och analys

Både intervjuer och deltagande observationer resulterade i ett empiriskt material i textform som kom att bearbetas genom arbetsätten sortering, reducering och argumentation för att göra det mer hanterbart (Rennstam & Wästerfors 2015). Dessa syftade till att lösa *kaosproblemet*, *representationsproblemet* och *auktoritetsproblemet*. I praktiken gjorde vi en initial sortering där vi med hjälp av färgpennor kategoriserade det som vid en första anblick verkade vara av betydelse för studien. I enlighet med Lindgren (2014a, 2014b) markerades gemensamma mönster, isolat och annat som framstod som viktigt i förhållande till syfte och frågeställningar. Därefter utförde vi en mer fokuserad kodning där de som ansågs fortsatt relevanta för studien tematiserades. Dessa teman omprövades vid flera tillfällen under processens gång och resulterade till slut i tre överordnade teman med två underkategorier vardera.

Vi summerade det slutgiltiga resultatet (Lindgren 2014c) och presenterade det med stöd av citat från de olika aktörerna. Våra citat bygger på intervjuer med personer som deltar i en aktivitet för att öva på sina svenska språkkunskaper och flera citat innehåller grammatiska oriktigheter och är blandat med engelska. Bryman (2018) menar att det kan finnas fog för att försiktigt redigera citat, men då vi anser att de viktiga poängerna utan svårigheter framkommer genom citaten ser vi det inte som en nackdel att de får spegla intervjupersonernas faktiska språk. Vi har därför valt att inte redigera några citat.

Som ett sista steg i analysen argumenterade vi för relevansen av våra teman och underkategorier genom att diskutera våra slutsatser i förhållande till den teori och tidigare forskning som tagits upp i avsnitten ovan.

5.7 Tillförlitlighet

Då denna undersökning utgår från en kvalitativ ansats tar vi hjälp av Lincoln & Gubas sätt att diskutera tillförlitlighet, vilket ses som ett alternativ till reliabilitet och validitet som främst är förknippat med kvantitativ forskning (Bryman 2018). De menar att en studies tillförlitlighet bl.a. går att diskutera genom delkriterierna *trovärdighet*, *pålitlighet* och *överförbarhet*. (ibid.)

Ett sätt att skapa trovärdighet är respondentvalidering, vilket innebär att forskaren återkopplar studiens resultat till de som varit med i undersökningen för att få bekräftat att den bild som forskaren ger är riktig (Bryman 2018). Innan denna uppsats publiceras skickar vi den till de berörda så att de kan komma med kommentarer och åsikter. Detta är särskilt viktigt för denna undersökning då det fanns en viss språkbarriär mellan oss och de intervjuade

aktivitetsdeltagarna. Genom respondentvalidering försäkras vi oss om att vi har tolkat varandra rätt.

Ett annat sätt att skapa trovärdighet är triangulering, vilket innebär att man använder flera metoder, observatörer eller teoretiska perspektiv för att studera sociala företeelser (Bryman 2018). På så sätt möjliggörs en mer sann eller korrekt beskrivning än om endast en metod används. Denna studie är etnografisk och vi använder oss därför av både intervjuer och deltagande observation. Vi tar upp olika aktörers perspektiv, vi är två som observerar och vi analyserar utifrån flera teoretiska perspektiv vilket vi anser ökar undersökningens trovärdighet.

I detta metodavsnitt har vi försökt att vara så transparenta och uttömmande som möjligt i redogörelsen för tillvägagångssättet och forskningsprocessen. I analysdelen har vi arbetat noggrant och systematiskt med det empiriska materialet samt försökt vara så tydliga vi kan i våra resonemang. Detta är ett förhållnings- och tillvägagångssätt som stärker en studies pålitlighet (Bryman 2018).

Kvalitativ forskning handlar ofta om djupa studier av en relativt liten grupp för att förstå aktörernas egna upplevelser av sin sociala verklighet (Bryman 2018), därför är överförbarheten i vår studie svår att uttala sig om. Vi undersöker det kontextuellt unika för *en* aktivitet och dess aktörer och kan därför inte med säkerhet säga vad utfallet hade blivit i andra kontexter. Däremot torde studiens lärdomar i viss utsträckning kunna överföras till andra sammanhang med liknande förutsättningar.

En annan aspekt av tillförlitligheten rör forskarens världsbild (Merriam 1994). Vilken förförståelse och livssyn forskaren har inverkar på hela forskningsprocessen, från val av ämne till slutsatser. Vilka vi är och vilken samhälls- och kulturell kontext vi befinner oss i påverkar hur vi ser på vårt forskningsämne och vilka delar vi väljer att belysa. T.ex. utgår vi ifrån en kontext där svenska är modersmålet, sysselsättningsgraden är hög, vi är akademiskt utbildade och välintegrerade i det svenska samhället. Vi har försökt hålla oss medvetna om detta under hela datainsamlingen och analysprocessen samt haft kontinuerliga diskussioner för att minska vår påverkan på resultatet.

5.8 Metodologiska begränsningar

En potentiell brist i studien är att vi har ett lågt antal intervjupersoner vilket skulle kunna sänka tillförlitligheten. Fler intervjupersoner hade eventuellt kunnat ge ytterligare infallsvinklar och större variation bland svaren. Detta motverkades genom deltagande observationer och triangulering, samtidigt som vi uppnådde en typ av *mättnad*

(Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015) då vi kunde se att många liknande svar återkom bland de intervjuade. Därför menar vi att det låga antalet intervjupersoner inte har påverkat studiens tillförlitlighet.

En annan aspekt som bör diskuteras är ledarens syn på aktivitetens betydelse för deltagarna. Det är möjligt att det ligger i aktivitetsledarens egenintresse att framhäva aktiviteten i särskilt positiva ordalag då det är hon som lägger upp och bestämmer innehållet i aktiviteten. Hon torde således inte se på aktiviteten med en kritisk blick. Enligt Nilsson (2014) är det viktigt att förhålla sig källkritiskt till informationen man får av intervjupersoner och utvärdera risken för att någon ger förvrängd information. Detta är något som har vi diskuterat och varit medvetna om under studiens gång och genom att undersöka aktiviteten ur olika perspektiv har vi försökt motverka detta.

I materialinsamlingen är det möjligt att intervjuerna och vår bild av deltagarnas perspektiv har påverkats av den språkbarriär som fanns mellan oss. Efter vår första deltagande observation bedömde vi deltagarnas språkkunskaper som tillräckligt stora för att genomföra intervjuer. För att säkerställa att vi förstod varandra var vi under intervjuerna noggranna med att återupprepa frågor som tycktes oklara för intervjupersonerna samt att förklara/omformulera ord och meningar som vi märkte att deltagarna inte förstod. Om vi sedan i genomgång av intervjuerna anade att intervjupersonen inte hade förstått frågan på rätt sätt så uteslöts svaret i vår resultat- och analysdel. Genom respondentvalidering (Bryman 2018) försäkrade vi oss om att vi förstod varandra rätt.

5.9 Forskningsetiska överväganden

Inför varje enskild intervju har vi gett intervjupersonen muntlig information om undersökningens syfte, hur och var den kommer att publiceras samt att deltagandet är frivilligt och på intervjupersonens villkor. Vi har även informerat om att de medverkande kommer att vara anonyma och att de när som helst under processen kan dra tillbaka sitt samtycke. Varje informationsuppläsning och intervjupersons samtycke finns inspelat på ljudfil. På detta sätt har vi levt upp till Vetenskapsrådets (2002) *informationskrav* och *samtyckeskrav* när det kommer till intervjuerna.

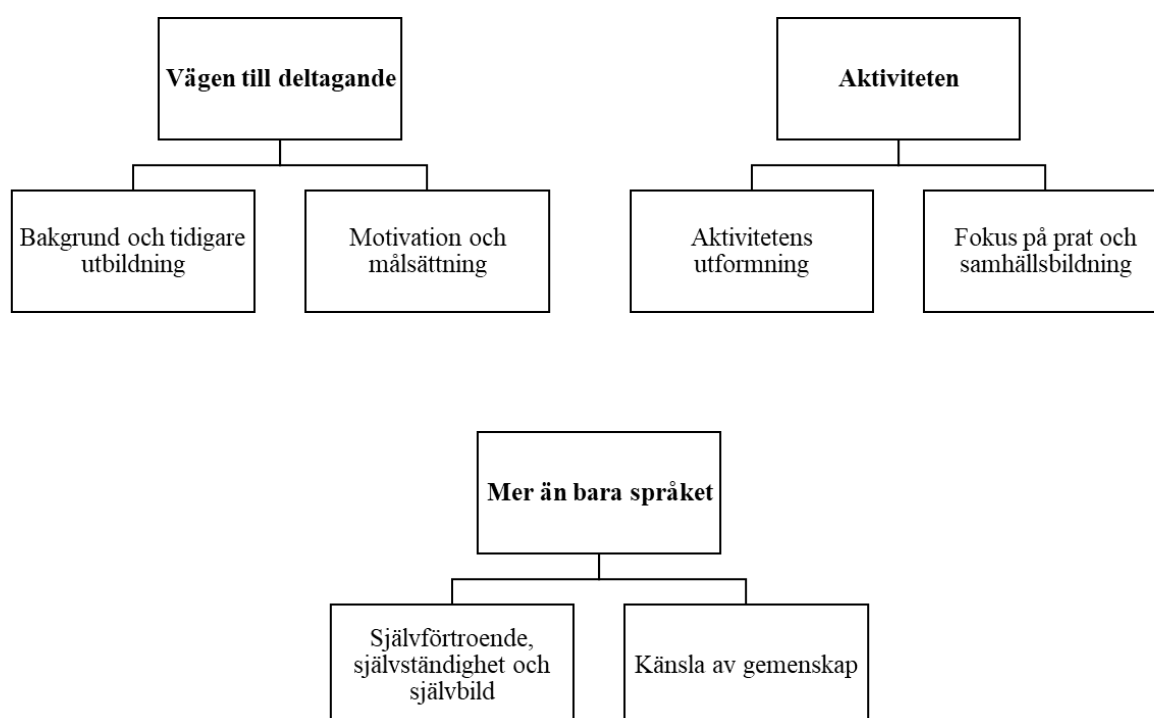
Innan vi besökte aktiviteten informerade aktivitetsledaren deltagarna om studien och att vi skulle närvara nästkommande tillfälle. De deltagare som dök upp vid våra deltagande observationer var på detta sätt införstådda med att vi skulle vara där, men hur pass införstådda de var med innebörden var för oss oklart. För att försäkra oss om att alla deltagare var okej

med vår närvaro inledde vi vårt möte med information om studien, att den var frivillig och att vi skulle lämna om de inte ville delta. Inga invändningar kom från deltagarna.

Vi lever upp till *konfidentialitetskravet* (Vetenskapsrådet 2002) genom att orten, organisationen, aktiviteten samt individerna i undersökningen har aidentifierats. De deltagande har även blivit försäkrade om att så är fallet. Ljudinspelningar, fältanteckningar och intervjuutskrifter har under processens gång förvarats på en USB-sticka som endast vi haft tillgång till och efter uppsatsens publicerande kommer detta material att raderas. *Nyttjandekravet* tillgodoses genom att det empiriska materialet enbart kommer att användas i studiesyfte och inte lämnas ut till tredje part. (ibid.)

6. Resultat och analys

Analysen resulterade i totalt tre överordnade teman och sex underkategorier vilka redogör för de tre aktörernas perspektiv på aktiviteten. Teman och underkategorier presenteras i Figur 1 följt av beskrivningar av dessa med tillhörande citat och analys.

Figur 1

6.1 Vägen till deltagande

Det första temat består av kategorierna *Bakgrund och tidigare utbildning* samt *Motivation och målsättning*, vilka beskriver två framträdande mönster i både aktivitetsdeltagarnas och aktivitetsledarens berättelser om varför de tar del av aktiviteten.

6.1.1 Bakgrund och tidigare utbildning

Samtliga aktivitetsdeltagare beskriver att de har utomeuropeisk bakgrund och att de kom till Sverige för fem till tretton år sedan. Två av dem berättar att de har tidigare universitetsutbildning i sina hemländer varav en har studerat litteratur i fyra år och en är utbildad agronom. Väl i Sverige har de av olika anledningar inte kunnat få sina utbildningar validerade. En deltagare berättar att hon helt saknar formell utbildning från hemlandet. Aktivitetsledaren berättar att hon har lång erfarenhet av att arbeta med människor med psykisk ohälsa och har en svensk undersköterskeexamen med inriktning omvårdnadspsykologi.

I Sverige har alla deltagare studerat SFI upp till D-nivå och två har även läst den grundläggande vuxenutbildningen på Komvux. Synen på SFI är bland aktivitetsledare och aktivitetsdeltagarna varierad. En deltagare berättar att hon lärde sig många ord men gemensamt för samtliga deltagare är att alla, efter utbildningen, säger sig ha stora svårigheter med att tala det svenska språket.

Här är bättre (gestikulerar mot föreningens lokal). I skolan, nio månader, jag bara skriva, skriva, skriva. [...] /Aktivitetsdeltagare 2

Hon fortsätter:

[...] Jag, jag har kurs D. Jag förstår ingenting, bara skriv, skriv, skriv. Okej, jag vill prata också. [...] /Aktivitetsdeltagare 2

I båda citaten nämner aktivitetsdeltagaren ett fokus på att skriva och ger uttryck för att det som hon vill göra, att prata, inte är del av utbildningen. Vi tolkar hennes ord som att hon, efter att ha fått godkända betyg i samtliga nivåer i SFI, har lämnats med en känsla av att faktiskt inte kunna tala det svenska språket. Även aktivitetsledaren berättar att hon har en kritisk hållning till SFI och tillägger att den oriktiga betygssättningen skadar deltagarnas självförtroende.

[...] Först så förstör du deras självförtroende, för det första. För det gör man. Genom att du ger någon människa (ett betyg) och säger att “nu kan du detta” och så kan den verkligen inte detta. [...] /Aktivitetsledaren

Citaten ovan kan alla tolkas som uttryck för kritik av den utbildning som är tänkt att ge grundläggande kunskaper i det svenska språket. Det stora fokuset på att skriva överensstämmer med Nieuwboer & Rood (2016)'s kritik mot de språkkurser som tenderar att erbjudas nyanlända i europeiska länder, språkkurser som har läskunnighet som sitt främsta fokus. Då det krävs tidigare utbildning för att kunna ta till sig sådana språkkurser utesluts en stor grupp migranter, däribland vissa deltagare av denna aktivitet. Detta skulle kunna förklara aktivitetsdeltagarens missnöje med SFI, men det klargör inte varför deltagare ges betyg som varken de själva eller aktivitetsledaren anser matchar deras faktiska kunskaper.

6.1.2 Motivation och målsättning

Samtliga deltagare uppger att det huvudsakliga målet med att ta del av aktiviteten är att bli bra på att prata svenska men också att få möjlighet att träffa andra människor. Det svenska språket beskrivs som svårt men deltagarna uppvisar en motivation till att lära sig med hänvisning till att de ser språket som en nödvändighet för att ta del av det svenska samhället fullt ut. Likaså betonar aktivitetsledaren den samhällseliga gemenskapen och hon berättar att det är viktigt att öka deltagarnas språkliga självförtroende så att de ska våga prata svenska med människor även utanför aktiviteten.

[...] Så mitt mål eller vårt mål i det hela är att de ska bli förstådda så bra som möjligt, och de ska känna en trygghet när de pratar sitt språk [...] syftet är ju liksom att “okej, ut med dem i samhället”, få dem att förstå att det inte är så farligt att göra fel. [...] /Aktivitetsledaren

För att prata, att bli bättre på att prata. Ja, och *namn* (aktivitetsledaren) är jättesnäll. Och... Kan få kontakt med människor här... Och ja, det är jätteroligt att komma här. [...] /Aktivitsdeltagare 3

Citatet ovan är ett svar på intervjufrågan om vad som får deltagarna att besöka aktiviteten och kan tolkas som ett uttryck för både behovet av utvecklade språkkunskaper och behovet av ett socialt sammanhang. Att deltagaren berättar att det är “jätteroligt” att besöka aktiviteten tolkar vi som att båda behoven kan tillgodoses innanför aktivitetens väggar.

Ja, också jag behöver det för att jag, när jag hittar jobb de sa till mig “Du måste öva din svenska. Öva din svenska först innan vi kan använda... Anställa”. Ja. /Aktivitetsdeltagare 1

[...] Och jag kan också, jag kan bli svensk. Men... Och jag kan jobb... Men vi behöver språket. Språket först, sen kan gå lättare.
/Aktivitetsdeltagare 3

Dessa svar för in ytterligare en motiverande faktor, nämligen språkkunskaper som en förutsättning för arbete. Den ena deltagaren berättar att hon varit på en arbetsintervju och nekades anställning med hänvisning till att hon inte var tillräckligt bra på att prata svenska och kort därefter började hon besöka aktiviteten. Den andra deltagaren tycks även hon motiveras till att lära sig svenska med hänvisning till möjligheten att få jobb. Här ser vi att deltagarna, i likhet med Diaz (1993) kommunikativa dimension ser språket som fundamentalt för de efterföljande delarna av integrationsprocessen, t.ex. för att underlätta etablering på arbetsmarknaden och på så sätt även ta steget in i Diaz (1993) ekonomiska dimension.

Även andra motivationsfaktorer återkom i intervjuerna. Deltagarna berättade att kvinnor boendes på området var varandra behjälpliga generellt men också i form av att de konkret tipsade varandra om aktiviteten.

Ja, jag, mina vänner. Min kompis kommer till här. Jag säger det är jättefint och att jag kan prata svenska här. /Aktivitetsdeltagare 3

Många kvinnor komma till mig och fråga och säga: “*Namn*, kan du hjälpa mig? Jag vill prata svenska.” Jag säger till dem “Okej, kom hit.”

/Aktivitetsdeltagare 2

Ur citaten ovan beskriver deltagarna två olika sätt som kvinnorna på området hjälper varandra i förhållande till aktiviteten. Det första kan förstås som att kvinnan på eget initiativ tipsar sina vänner om att det finns en aktivitet som är rolig och som möjliggör att tala det svenska språket. Det andra kan förstås som att en deltagare blir direkt tillfrågad om hjälp med det svenska språket varvid hon föreslår att den frågande ska besöka aktiviteten. Detta stämmer överens med synen på grannskapseffekter som boendesegregationens konsekvenser (Galster 2012). Att kvinnorna säger sig bli tipsade om och att de frågar varandra om aktiviteten kan

ses som uttryck för de endogena orsakerna bakom grannskapseffekter: *lokala nätverk* och *socialisering*. I det här fallet tolkar vi det som att kvinnor med social och språklig förankring till aktiviteten delar med sig av sina kunskaper om denna till andra boende på området.

Ett annat exempel på hur kvinnorna påverkar varandra härrör från en av våra deltagande observationer. Under aktiviteten kunde vi se att deltagarna, i synnerhet när de inte kunde svara på aktivitetsledarens frågor, vände sig mot varandra för både verbalt och icke-verbalt stöd. Särskilt en sticker ut ur mängden genom att samtliga deltagare under aktivitetens gång upprepade gånger vände sig mot just henne.

De andra kvinnorna vänder sig direkt till henne. De verkar se upp till henne, som att de litar på henne lika mycket, om inte mer, som *namn* (aktivitetsledaren). Ibland svarar hon lite diskret på deras frågor. Ibland suckar hon och gestikulerar med handen mot tavlan som att hon vill att de ska försöka själva. När hon suckar försöker kvinnorna på egen hand, men efter en stund har flera av dem vänt sig mot henne igen. De räknar med att hon kan svaren och att hon ska dela med sig av sina kunskaper till dem. /Fältanteckning, student 1

Under vår deltagande observation skedde hela tiden ett kommunikativt utbyte där kvinnorna med ord, gester och ljud tycktes byta information med varandra. Kvinnornas olika, men ändå gemensamma, sätt att kommunicera med varandra kan tolkas som vad Mead (1976) benämner som *signifikanta symboler*, alltså de ord och gester som av deltagarna tillskrivs samma betydelse. När kvinnorna kommunicerade med varandra upplevde vi som observerade det som att de förstod vad de andra menade, trots att de inte explicit uttalade orden. När den ena kvinnan suckade och gestikulerade med handen visste de övriga deltagarna vad hon menade och svarade genom att försöka på egen hand, sucken och gesten var här de *signifikanta symbolerna*.

Likt de tidigare citaten ger denna fältanteckning uttryck för de endogena orsaker som Galster (2012) berör i sin artikel. Deltagaren som gång på gång blir tillfrågad om hjälp blir samtidigt upphöjd för sina estimerade kunskaper. Genom både intervju och deltagande observationer framstår hon som en förebild för kvinnor, både innanför och utanför aktiviteten, och hennes bild av vad som är viktigt och rätt tycks i många fall även bli viktigt och rätt för andra. Hon framstår som en motiverande faktor till både socialt deltagande och lärande av det svenska språket.

Inget i studien tyder på någon direkt negativ korrelation mellan att leva i de utsatta områdena och utfall (Wimark, Meinild Nielsen & Haandrikman 2017), inte heller presenterar empirin några exogena orsaker bakom grannskapseffekter (Galster 2012). Kvinnorna på området berättar att de uppmuntrar och motiverar varandra till att besöka aktiviteten och därmed utveckla sina språkkunskaper, vilket kan ses i relation till de endogena orsakerna bakom grannskapseffekter; *lokala nätverk* och *socialisering*. (ibid.)

6.2 Aktiviteten

Detta tema består av kategorierna *Aktivitetens utformning* och *Fokus på prat och samhällsbildning*. Den första kategorin berör aktivitetens struktur, upplevda för- och nackdelar med denna struktur samt deltagarnas möjlighet att påverka utformningen. Den andra kategorin beskriver aktivitetens faktiska innehåll, där ett talat vardagsspråk och samhällsbildning betonas.

6.2.1 Aktivitetens utformning

Både deltagare och aktivitetsledare beskriver aktiviteten som väldigt lös och öppen i sin struktur och utformning. Aktiviteten har i motsats till språkundervisning som bedrivs i kommunal regi, exempelvis SFI, ingen fast kursplan utan fokus i aktiviteten varierar mellan olika tillfällen. Nedan ges exempel på variationerna som kan förekomma inom aktiviteten.

[...] oftast träffas vi på kvällen. Från mellan klockan 17 - 18 är det och då är det måndagar och torsdagar där vi har den här svenskan. Då har vi den här, då träffas vi och pratar som sagt, de får lov att prata av sig själv. Ibland har jag gjort en ombytt roll, de får vara min lärare i stället för att jag är deras. Så ska dem lära mig och inte jag dem. Ofta säger vi: "Vad är ditt ord?" [...] /Aktivitetsledaren

I citatet berättar aktivitetsledaren att upplägget skiftar från gång till gång. Hon berättar också att hon ibland lotsar deltagarna genom hela aktivitetstillfället och ibland låter sig bli ledd av vad deltagarna har lust att prata om just den dagen. Detta var också synligt under en av observationerna då vi fick se hur aktivitetsledaren ändrade upplägg efter en deltagares specifika önskemål. Detta går att jämföra med den pedagogiska metoden *Themis* vars främsta fokus är aktivt deltagande hos språkelever (Nieuwboer & Rood 2016). Inom metoden

förespråkas att eleverna har inflytande över innehållet och är medskapare av sin egen läroprocess, något som citatet ovan och observationen ger uttryck för. Detta antyder att deltagarna i även denna aktivitet skulle kunna utveckla större villighet att använda det inhemska språket i vardagliga och sociala situationer.

Vi som observatörer upplevde under tiden för aktiviteten bristen på struktur som negativ i vissa avseenden:

Det är mycket liv i lokalen idag. Många har sina barn i lekrummen bredvid och barnen påkallar ofta sina mödrars uppmärksamhet. Ibland svarar deltagarna på barnens rop, ibland inte, och då fortsätter barnen att ropa: "Mamma! Mamma!". Under de första 20 minuterna kommer det in fler deltagare. Vid varje ankomst avbryter aktivitetsledaren och tilltalar de nya. Tiden går, aktiviteten avbryts. Ju mer liv i lokalen desto hafsigare upplever jag den. Hänger deltagarna med? Eller handlar det om att jag inte är van vid den här typen av undervisning? /Fältanteckning, student 1

Anteckningen ovan visar på den stress som vi, som observatörer, upplevde i stunden som vi tog del av aktiviteten. Att det fanns många barn i rummen bredvid och mycket liv distraherade oss från ett aktivt deltagande. Även de ständiga avbrotten under främst första halvan av aktiviteten, då deltagare kom in efter utsatt tid, upplevdes som en störande faktor hos oss som redan var på plats. Vid högljudda stunder ökade tendensen hos deltagarna att vända sig mot sina mobiltelefoner. Vi ansåg då att det fanns ett behov av mer struktur, en åsikt som även framfördes av deltagarna i ett par intervjuer. En deltagare sade sig önska mer struktur generellt och en annan tog upp tidsaspekten och önskade att aktiviteten skulle vara längre. Den sistnämnda uttryckte samtidigt uppskattning över upplägget, specifikt över möjligheten att ta med sina barn till aktivitetsplatsen.

Jag tror två timmar är bra kanske. Jag kommer ofta att bli sen, en halvtimme, då är den snart slut. Jag försöker att komma tidigare men jag har barn som går i skola, de måste äta mat [...] /Aktivitetsdeltagare 3

[...] det är jätteroligt att komma här. Och dem hjälper mig hämta mina barn. Det finns andra platser, vi kan inte, man måste komma själv. Men vad ska jag göra med mina barn? Ja, den är jättebra den här aktivitet. /Aktivitetsdeltagare 3

Dessa citat kan tolkas på flera sätt. Dels som att deltagaren p.g.a. att hon har barn att ta hand om har svårt att hinna till aktiviteten i tid, att hon är en av dem som kommer sent och därmed missar en stor del av undervisningen. Hon sätter alltså ytterligare ord på delar av det som fältanteckningen ämnar visa. Samtidigt tycks kvinnan berömma aktiviteten med hänvisning till att hon kan ta med sina barn till lokalen och låta dem leka med andra barn under tiden som aktiviteten pågår. Vi tolkar hennes ord som att paraplyorganisationens aktivitet är den enda hon kan delta i samtidigt som hon ansvarar för sina barn, något som är värt att begrunda.

Under våra intervjuer ställde vi frågan om deltagarna upplever att de har möjlighet att påverka aktivitetens utformning vilket både aktivitetsledare och deltagare svarade var fallet.

Allt! Allt! De får vara med hela vägen. Jag sitter ibland med dem, jag... Oftast så står jag vid vår tavla. Ofta så skriver jag för att de ska känna att okej, för det är ju det, de säger ju själv att "om du sitter med oss så känns du en av oss, då blir det som vi tar det inte på allvar, då skojar vi hela tiden". Okej då har jag förstått det, då liksom har jag respekterat det och ställer mig där istället (pekar mot tavlan). /Aktivitetsledaren

[...] it's not up to the teacher to decide, it's for everyone to decide. Så ofta hon frågar oss "Ska vi, vill ni bara vi prata idag eller ska vi lära oss nya ord?" Så vi bestämma tillsammans. /Aktivitetsdeltagare 1

Båda citaten går att tyda som möjligheter för deltagarna att påverka aktiviteten.

Aktivitetsledaren beskriver hur hon lyssnar på deltagarnas åsikter och att hon tar hänsyn till deras önskemål. Aktivitetsdeltagaren uppger att beslut kring aktivitetens upplägg inte fattas av aktivitetsledaren alls, utan att det snarare är upp till hela deltagargruppen att tillsammans besluta hur aktiviteten ska utföras. En viktig faktor i det nedre citatet tolkas av oss som det största tecknet på att deltagarna har möjlighet att påverka, nämligen att aktivitetsledaren enligt deltagaren frågar hur deltagarna vill lägga upp träffen, i stället för att förvänta sig att åsikter ska presenteras spontant. Aktivitetsledarens val att låta deltagarnas åsikter forma upplägg och utförande går väl ihop med forskningens syn på delaktighet som det mest betydelsefulla gällande utformningen av områdesbaserade insatser för att motverka segregation (Delmos 2020; SOU 2005:29). Hon tycks ha det anlagt det "underifrånperspektiv" som är avgörande när det kommer till att uppnå positiva förändringar i utsatta bostadsområden.

6.2.2 Fokus på prat och samhällsbildning

Utifrån våra intervjuer och observationer framkommer en bild av att aktivitetens främsta syfte är att fokusera på att *prata* det svenska språket då både deltagarna själva och aktivitetsledaren berättar att de upplever att deltagarnas språkkunskaper är bristfälliga.

[...] de vet ju inte vad sked är, de har ingen aning, fast de har gått viss ut... alltså viss skola så har dem fortfarande inte lärt sig vad sked, gaffel och kniv. Man tycker: det skulle man kanske göra. Men nej, tyvärr är det så. Så här skriver vi ingenting, här pratar vi bara. /Aktivitetsledaren

Att deltagarna enligt aktivitetsledaren inte vet vad bestick heter trots att mat är sådan fundamental del i vardagen tolkar vi som ett tecken på att deltagarna saknar grundläggande språkfärdigheter, trots att de har tagit del av alla nivåer av SFI. Enligt aktivitetsledaren är detta beklagligt och någonting hon vill förändra genom att i aktiviteten fokusera på det talade språket framför det skriftliga. Det går även att utläsa att hon ser ett behov av att lära ut ett språk som har relevans för deltagarnas i deras vardagliga liv, vilket även en av deltagarintervjuerna visar:

Hon (aktivitetsledaren) säger till förra gången, hon lära. Vad heter det? Spisen, ugn, platta. Jag förstår nu vad heter dem. /Aktivitetsdeltagare 2

Enligt den alternativa metoden för språkinlärning, Themis, som Nieuwboer & Rood (2016) visar ger positiva resultat för nyanlända mödrar ska läroplanen bl.a. styras av vilken relevans det som lärs ut har i elevernas vardagliga liv. Därmed går det att utläsa drag av denna metod i den studerade aktiviteten trots att metoden inte ligger som grund för undervisningen.

Utifrån en sekvens i vår andra deltagande observation gör vi tolkningen att aktivitetsledaren vill att aktiviteten ska fungera som en slags motpol eller komplement till SFI.

Aktivitetsledaren skriver ordet ”sjukdom” på tavlan”. Hon bjuder in deltagarna genom att fråga “Vad tänker ni på när ni hör ordet sjukdom?” Ingen svarar. Aktivitetsledaren pekar på en av de som är där för första gången och frågar specifikt henne. Deltagaren svarar ”adjektiv”. Aktivitetsledaren säger snabbt “Nej, nej, nej, inte SFI nu. Här ska vi

prata!”. Deltagaren ser lite förvånad ut och tittar på deltagaren bredvid. /Fältanteckningar, student 2

Aktivitetsledaren tycks här markera mot den nya deltagaren och säger implicit att “här är vi inte intresserade av grammatik, det var inte det jag var ute efter”. Hon verkar ta ett tydligt avstånd från SFI och vill att aktiviteten ska vara någonting annat. Istället för att diskutera grammatik tolkar vi det som att hon vill att ordet sjukdom ska skapa associationer hos deltagarna som får de att prata och som för samtalet vidare. Att aktivitetsledaren vill skapa ett alternativ till SFI där deltagarna får prata mer är intressant då man jämför med Skolinspektionens (2018) rapport som efterlyser att eleverna på SFI behöver ges möjlighet att kommunicera muntligt i högre utsträckning. Detta kan tolkas som att aktivitetsledaren bedriver språkundervisning som Skolinspektionen önskar att SFI tar efter.

Enligt Diaz (1993) är den kommunikativa integrationen grundläggande för att kunna ta steget in i fler dimensioner av integrationsprocessen. Att kunna kommunicera med majoritetsbefolkningen skapar möjligheter att anskaffa sociala resurser som är viktiga för att nå integration. Att aktiviteten fokuserar så mycket på att prata det svenska språket går att tolka som att kvinnorna erbjuds en skjuts i rätt riktning när det kommer till den kommunikativa integrationen, vilket går att se som integrationsfrämjande.

Utifrån vår empiri framkommer en bild av att aktiviteten även kan fungera som en slags samhällsbildning för deltagarna. Med samhällsbildning menar vi information om det svenska samhället som deltagarna kan ha nytta av, t.ex. lagar, normer och det politiska systemet. En deltagare berättar:

- [...] om det finns... Kan veta mer information... Mer infor, information om regel i Sverige, samhället i Sverige.
 - Menar du att du har lärt dig det här? (syftar på aktiviteten)
- /Student 2
- Här ja, ja! [...] kommer nya till Sverige så behöver man veta samhälle i Sverige och regel.

/Aktivitetsdeltagare 3

Vi tolkar detta citat som att deltagaren vill lära sig mer om det svenska samhället och att aktiviteten har hjälpt henne i den strävan. Kvinnan verkar ge uttryck för åsikten att det är viktigt som nyanländ att lära sig samhällliga funktioner och hon ser detta som viktigt i sin egen integrationsprocess. Även aktivitetsledaren berättar att hon anser detta vara en viktig aspekt för att komma in i det svenska samhället. Hon beskriver hur hon och deltagarna ibland

övar på specifika situationer som kan hjälpa dem att bättre förstå och komma in i det svenska samhället. En sak som hon tar upp är att det kan vara påfrestande och svårt för deltagarna att ta kontakt med myndigheter och att hon därför har övat på att ringa myndigheter tillsammans med dem.

[...] Försäkringskassan... Fruktansvärt när du inte kan språket [...] du måste säga vad du vill för att du ska komma vidare [...] vi har en kvinna som sitter och gråter varenda gång hon säger att hon måste ringa. /Aktivitetsledaren

Där ser jag också att nu vågar de. Okej, vi ringer tillsammans. Okej sa jag, nu bara ringer du för att testa, och så får de göra det. Så att jag har ju sådana grejor också som övningar. /Aktivitetsledaren

Enligt aktivitetsledaren har aktiviteten en samhällsbildande funktion i den mening att deltagarna får öva på specifika situationer som hjälper dem i kontakten med det svenska samhället, en kontakt som utan sådana övningar kan upplevas som påfrestande. Att ta hjälp av s.k. känsloutlösningsläroverktyg som rollspel och guidning i fiktiva situationer är del av den alternativa språkinlärningsmetoden Themis (Nieuwboer & Rood 2016). Metoden bidrar till ökade språkkunskaper och självförtroende samt villighet att använda språket i vardagen och i sociala relationer. Det som aktivitetsledaren beskriver i citatet ovan är en situation där deltagaren blir guddad genom ett samtal hon upplever som svårt och ansträngande. Även om denna situation inte var fiktiv så går det att se spår av känsloutlösningsläroverktyg i den då deltagaren först fick guidning av aktivitetsledaren och sedan uppmanades att tänka på samtalet som ett test. Detta går att se som ett slags rollspel där deltagaren övar på rollen som medborgare som ringer Försäkringskassan i ett ärende. Resultatet blir att deltagaren sedan vågar ringa på egen hand vilket tyder på att hon genom aktivitetsledarens guidning och samhällsbildning utvecklade både språkkunskaper och självförtroende.

Även deltagare berättar att de övar på specifika situationer, t.ex. arbetsintervjuer:

Ja, vi har rehearsal. Vi övar på intervjuer, vad man kan säga. We have practice also. /Aktivitetsdeltagare 1

Övning i arbetsintervjuer går att se som en typ av samhällsbildning i den mån att deltagarna får lära sig vad en arbetsgivare söker hos en arbetstagar och vilken typ av frågor man bör

vara beredd att svara på. Enligt Diaz (1993) är ekonomisk integration en väsentlig del i integrationsprocessen och han menar att det är viktigt att immigranten etablerar sig på arbetsmarknaden för att kunna bygga upp sociala relationer inom den sfären och på så sätt närma sig jämlikhet med majoritetsbefolkningen. Att deltagarna får öva på arbetsintervjuer i aktiviteten går att tolka som att de förbereds och får hjälp på traven att komma in i denna sfär, vilket är ett viktigt steg som enligt Diaz (1993) leder till ökad integration.

Vid vår andra deltagande observation inledde aktivitetsledaren med att prata om valdeltagande.

Aktivitetsledaren skriver orden ”rösta rätt” på tavlan och frågar sedan deltagarna om de vet hur man röstar. Ingen av deltagarna svarar men en av dem skakar på huvudet. Aktivitetsledaren ritat upp en valsedel på tavlan och fortsätter att förklara vad en valsedel är och att man kryssar i namn på personer som man ”tror gör någonting bra”. Hon ger sin syn på varför det är viktigt att rösta: eftersom SD annars kan ”få den rösten” och ”det är ju inte bra”. /Fältanteckningar, student 2

Här ser vi ytterligare ett exempel på vad som kan tolkas som samhällsbildning inom aktiviteten. Aktivitetsledaren pratar om hur röstning går till rent praktiskt samt om vikten av demokratiskt deltagande. Även om hon gällande SD främst talar om egna åsikter så tolkar vi det som att hon vill att kvinnorna ska förstå och utnyttja sina politiska möjligheter till fullo för att kunna påverka politikens riktning. Diaz (1993) pratar om politisk integration, t.ex. valdeltagande, som ett viktigt steg i den sekundära integrationsprocessen. Att deltagarna i aktiviteten får information om hur och varför de ska rösta går att se som att aktivitetsledaren förbereder dem för detta steg. Därför går det utifrån Diaz (1993) integrationsmodell att hävda att aktiviteten i detta avseende främjar integration för de deltagande kvinnorna.

6.3 Mer än bara språket

Detta tema består av kategorierna *Självförtroende*, *självständigheter* och *självbild* samt *Känsla av gemenskap* vilka beskriver aktivitetens inverkan på deltagarna utöver språkutveckling och samhällsbildning.

6.3.1 Självförtroende, självständighet och självbild

Någonting som återkommer i deltagarnas berättelser är att aktiviteten bidrar till ökat självförtroende samt att den i vissa avseenden har bidragit till en förändrad självbild. De målar upp en bild av att aktivitetsledaren spelar en stor roll i denna process och att hon ofta bekräftar deras förmågor, uppmuntrar dem att våga samt erkänner deras människovärde.

We have built a little confidence when we have practices here, she (aktivitetsledaren) always says to me “You will find a job, you will, you can”. She always, ja, very encourageing. /Aktivitetsdeltagare 1

Hon är snäll, (aktivitetsledaren) hon är, hon känner mig... eller känner jag... “Du kan, du är jättefin, du kan”. Hon ger mig energ... energi. /Aktivitetsdeltagare 3

Aktivitetsdeltagare 1 berättar att hon successivt har blivit mer självsäker genom aktiviteten, och att det till stor del har att göra med att aktivitetsledaren bekräftar hennes förmåga och vilja att hitta ett jobb. Genom orden “du kan” och “du är jättefin” tycks deltagarna erkänna ett inneboende värde som är oavhängigt deras kunskaper och förmågor. Detta tillsammans med att deltagaren berättar att hon får energi av aktivitetsledaren är tecken på att orden är stärkande. Ett gott självförtroende kan enligt Nieuwboer & Rood (2016) främja individers möjligheter att ta för sig mer i sitt nya samhälle och är därför av vikt för integrationen.

En annan aspekt som lyfts fram är att aktiviteten hjälper deltagarna att utveckla självständighet.

[...] Hon (aktivitetsledaren) alltid sa till oss “Vi kvinna måste hjälpa varandra. We behöver independent. We should have a job. We should be economicly independent. Because if the men disappear, vad ska vi göra?” [...] Så hon alltid encourage us to have a job.

- Okej, så det ni får här det är inte bara språk? /Student 1

- Nej, hon bygga upp our self confidence. /Aktivitetsdeltagare 1

Deltagaren beskriver hur aktivitetsledaren genom att ta upp möjliga livsförändringar försöker visa deltagarna varför det är viktigt att stå på egna ben. Hon motiverar kvinnorna till etablering på arbetsmarknaden för att de inte ska vara beroende av någon annan. Det är

sådana här uppmuntringar som enligt deltagarna bygger upp deras självförtroende och möjliggör steg mot självständighet. En deltagare beskriver också att aktiviteten har hjälpt henne att reflektera mer över sin egen situation, att sätta sig själv i första hand och se till sina egna behov.

Tänka på mig, ja först, tänka på mig, och jag själv... jag måste kämpa. Ja. Aktiviteten hjälper, ja, vi behöver den. /Aktivitetsdeltagare 3

Aktiviteten, och då specifikt aktivitetsledaren, tycks också ha haft inverkan på deltagarnas uppfattning om sig själva när det kommer till tankar om och känslor av att vara svensk.

[...] jag samma som... jag svensk, som alla människor. När jag kommer till Sverige, jag känner att jag kan inte delta. Kanske... jag tror... kanske, de människor gillar inte mig, när jag kommer till Sverige. Men när jag kommer hit... *Namn*(aktivitetsledaren) säger, du är svensk, du kan, alla här är tillsammans, ja... /Aktivitetsdeltagare 3

Vi tolkar citatet som att aktiviteten för den berörda deltagaren har haft en direkt inverkan på dennes upplevelse av att vara svensk. Detta går att se i relation till Johnston, Vasey & Markovic (2009) som menar att integrationen påverkas av hur väl individen upplever sig vara del av det svenska samhället. För oss exemplifierar detta citat hur aktiviteten kan spela en roll i förändringen av deltagares självbild vilket då även påverkar möjligheten till integration.

Här går det även att applicera Meads (1976) begrepp *rollövertagande*, vilket innebär att individen skapar en distans till självet genom att betrakta sig själv genom den andres ögon. Enligt honom är människans identitet, *jaget*, inte något som människan föds med utan något som utvecklas i den sociala relationen. När aktivitetsledaren då säger ord som "du kan" och "du är svensk" skapas en utveckling av självet som då närmar sig aktivitetsledarens perspektiv. Genom orden blir deltagarens *Me* verksamt och dennes *I* reagerar genom att anpassa sig efter dem. Detta innebär att deltagaren i.o.m. interaktionen speglar aktivitetsledaren och börjar se sig själv som en person som kan eller som är svensk.

6.3.2 Känsla av gemenskap

Ett återkommande drag i aktivitetsdeltagares och aktivitetsledarens berättelser är upplevelsen av aktiviteten som en plats för att inte bara tala svenska, utan också en plats för umgänge och gemenskap. Deltagarna beskriver hur de träffas, pratar och skrattar tillsammans och att de i samband med aktiviteten erbjuder varandra känslomässigt stöd.

[...] Jag tror det bästa är att vi kom hit tillsammans och vi har roligt. Ibland vi skrattar och skojar med varandra. I think it's also the thing: emotional support. It's really nice here. It's not only språk. Inte bara språk. Det finns nånting annat. /Aktivitetsdeltagare 1

Hon fortsätter:

[...] Since I started here... It's not language itself. It's very good. [...] You feel you are not so alone. Man känna sig inte så ensam. /Aktivitetsdeltagare 1

Citaten från deltagaren kan tolkas som att aktiviteten utöver språkutveckling även ger en social utdelning som minskar känslan av ensamhet. Även aktivitetsledaren tycks gå i liknande banor:

Jag tror att det ger dem... De får lov att komma ifrån sin egen vardag. De får lov att vara sig själv. De får lov att ha ett umgänge förutom det de har redan. För oftast så är det ju så att man har ju ofta sin familj bara, oftast är det så. Och så träffas man kanske med släkten, men jag träffar ju kanske inte någon utanför. Och det gör man ju här, det gör man här. /Aktivitetsledaren

Vi tolkar detta som att även aktivitetsledaren menar att det är mer än språkutveckling som sker i och med aktiviteten. Aktiviteten tycks erbjuda en möjlighet till socialt utbyte med andra människor som annars inte hade skett.

Enligt Johnston, Vasey & Markovic (2009) definieras integration som en process där individen får möjligheter att delta på samhällets alla områden, däribland socialt. Av citaten ovan går det att utläsa att aktiviteten för kvinnorna erbjuder ett utökat socialt deltagande, något som i enlighet med författarnas definition skulle kunna förstås som ett perspektiv på integration. Även Putnam (1993) fokuserade på den sociala aspekten och ser integration som resultatet av starka sociala bindningar mellan samhällets individer och han betonar känslor av

trygghet och tillhörighet. I citaten ovan uttrycker deltagaren att aktiviteten för henne innebär känslomässigt stöd, något som kan tolkas som uttryck för upplevelser av både trygghet och tillhörighet. Således torde aktiviteten enligt Putnam (1993) innebära en typ av integration. Det bör dock betonas att dessa uttryck för integration endast är i förhållande till den aktuella aktiviteten och inte i förhållande till övriga samhället. Även om det är tecken på integration innanför aktiviteten säger det inte med säkerhet någonting om effekterna för deltagarnas liv utanför.

Diaz (1993) delar upp integrationsprocessen i olika dimensioner som är av vikt för utvecklandet av sociala relationer, vilka i sin tur ökar möjligheten till delaktighet i samhället. Eftersom aktiviteten innebär kommunikation på det svenska språket och ett socialt utbyte går det i viss mån att tolka deras upplevelser som uttryck för två av dimensionerna: kommunikativ integration och social integration. Att vi endast gör en partiell koppling till dimensionerna beror på att vi inte kan se att aktiviteten trots, att den enligt deltagare och aktivitetsledare möjliggör samtal och gemenskap, faktiskt åstadkommer detta i relation till majoritetsbefolkningen. Kvinnorna pratar svenska, men under aktiviteten talar de inte svenska med ”svenskar” och de umgås inte heller med denna grupp.

Även under den deltagande observationen framstod tryggheten och det sociala utbytet mellan kvinnorna för oss som tydligt, något som bl.a. uttrycks genom den ständiga kommunikationen deltagarna emellan:

En del kvinnor pratar och viskar till varandra mest hela tiden. Jag anar att de känner sig trygga med varandra. Trygga nog att utforska svenska språket tillsammans, trots att de tycks osäkra på vilka ord de ska använda och många gånger säger fel. Vid större oklarheter översätter flera av dem till varandra på arabiska. De visar att de förstår varandra med ”aha” och nickar, och de bekräftar varandras förståelse med mm-ljud och de suckar när de tycker att någon pratar för mycket. Hela tiden kommunicerar de med varandra. /Fältanteckning, student 1

Det som sker i interaktionen kan ses som uttryck för användning av *signifikanta symboler* men också det som kallas för kommunikationsprocessens triadiska relation: *gesten, anpassningsresponsen* och *resultatet av den givna sociala handlingen* (Mead 1976). Vid ett tillfälle tilltalade en deltagare en annan varpå denna svarade med en suck varefter den första blev tyst. Gesten, den signifikanta symbolen, sker här i form av att den ena kvinnan suckade mot den andra, anpassningsresponsen består av att den andra kvinnan tolkade sucken och gav

respons på den i form av tystnad. Det verkar som att båda parter visste vad sucken betydde och att den "tystade" kvinnans Me tog till sig vad den andra tyckte om att hon pratade och att hennes I sedan anpassade sig efter det vilket gjorde att hon blev tyst.

En sak som stack ut under både intervjuer och under den deltagande observationen var att en kvinna, trots att hon var delaktig i språkundervisningen, inte tycktes vara lika integrerad i gruppen.

Det är någonting annorlunda. Hon tycks inte bli bemött med samma bekräftande ljud och tycks inte lika delaktig i de skämt som de andra drar med varandra. Inte heller tar hon del i viskningarna. Än så länge är det ingen som lutar sig emot henne och frågar om hjälp eller signalerar beröm för att hon har svarat rätt. Hon är med i gruppen, fast ändå inte. /Fältanteckning, student 1

Även när aktiviteten avslutades kunde vi observera en skillnad i hur kvinnorna sade hejdå till varandra. Deltagaren drog sig undan medan de andra snarare tycktes komma varandra närmare när det inte längre störde att tala fritt. Vi tolkar observationen i relation till intervjun med den berörda deltagaren:

[...] Jag förstår inte arabiska. Så ofta så när kursen slutar jag lämnar men de kanske stannar kvar tillsammans. De pratar egen språk, arabiska. I don't blame them. It's nature that they speak in their own language. /Aktivitetsdeltagare 1

Fram till denna observation hade aktiviteten gett intryck av att inom den sociala aspekten endast främja individers deltagande och känsla av tillhörighet, men här kan utläsas att den även signalerar ett slags utanförskap. Deltagaren berättar att medan de andra samlas efter aktivitetens slut så avviker hon, och hon förklarar det med att hon efter aktivitetens slut inte längre kan kommunicera med dem. Det tycks för oss vara så att aktiviteten, för den som inte har möjlighet att tala på samma språk eller med signifikanta symboler, trots sin intention är medskapare av motsatsen till gemenskap. Detta kan ses som ett uttryck för vikten av kommunikation, särskilt om man utgår från socialt deltagande som perspektiv på integration. Även om denna observation är en isolat så är den minst lika viktig som övriga observationer eftersom den precis som de andra visar om och hur aktiviteten *gör* integration.

7. Slutdiskussion

Denna studie syftade till att utifrån olika aktörers perspektiv undersöka om och i sådana fall hur paraplyorganisationens aktivitet innebär integration för de deltagande. Nedan presenteras våra slutsatser kopplade till våra frågeställningar: vilken betydelse aktivitetsledaren tror att aktiviteten har för deltagarna, deltagarnas upplevelser av aktiviteten, samt vad som sker i interaktionen mellan aktörerna. Då resultatet av frågeställningarna i många avseenden överensstämmer med varandra för vi nedan en diskussion där vi sammanfattar våra slutsatser och egna reflektioner under respektive tema.

7.1 Vägen till deltagande

Samtliga deltagarna besöker aktiviteten för att fylla behovet av språkutveckling och socialt sammanhang. De uppvisar en stark motivation till att lära sig svenska då de ser språket som en nyckelfaktor för att komma in i det svenska samhället, språket ses särskilt som en förutsättning för få arbete.

Inom ramarna för denna studie har vi inte kunnat påvisa någon direkt negativ korrelationen mellan att leva i de utsatta områdena och framtida socioekonomiska utfall. Inte heller har några externa orsaker bakom grannskapseffekterna framkommit. Däremot ser vi aktörernas berättelser och de deltagande observationerna tillsammans som tydliga tecken på grannskapseffekter med en positiv korrelation mellan att leva i det aktuella bostadsområdet och att besöka paraplyorganisationens aktivitet. Man skulle rent av kunna tolka situationen som att det är boendesegregeringen som genom grannskapseffekter får människor på området att träffas, socialisera och öva på att prata svenska och därmed också öka möjligheterna att bli del av det svenska samhället

Gemensamt för deltagarna är att de har fullgjort alla nivåer av SFI samtidigt som de uppger att deras muntliga språkförmåga är bristfällig, något som aktiviteten avhjälpes. Detta kan ses i relation till Skolinspektionens (2018) granskning av SFI, vilken fastslog att den nuvarande undervisningsformen borde ge mer plats till muntlig kommunikation. Så länge SFI är utformat på sitt nuvarande vis anser vi därför att det behövs sådana här initiativ i civilsamhället för att kvinnor i socioekonomiskt utsatta områden ska ha möjlighet till muntlig språkutveckling. Denna bild delas även av aktivitetsledaren som gärna ser aktiviteten som något annat, men ändå ett komplement till SFI. Eftersom SFI fokuserar på läs- och skrivförmåga och aktiviteten fokuserar på det muntliga anser vi att båda undervisningsformer

idag är betydelsefulla för deltagarnas språkinläring, något som kvinnorna själva också efterfrågar.

7.2 Aktiviteten

I aktiviteten ges deltagarna stort inflytande över utformningen och är medskapare av sin egen läroprocess, vilket går att jämföra med metoden *Themis* (Nieuwboer & Rood 2016) som på flera sätt främjar integration. Aktiviteten anlägger ett underifrånperspektiv som är sällsynt bland områdesbaserade projekt. Slutsatsen vi drar av detta är att det faktiskt är möjligt att involvera deltagare i utformandet av områdesbaserade insatser, och då med positiva resultat. Detta anser vi kunna utgöra en viktig lärdom för framtida integrationsprojekt.

Aktiviteten är väldigt lös i strukturen vilket visade sig i undervisningens innehåll och rent rumsligt. Innehållet varierar från tillfälle till tillfälle, den utsatta tiden för aktiviteten är i praktiken diffus, det är många barn som springer omkring i anslutning till lokalen och ljudnivån är hög. Under aktiviteten upplevde vi som observatörer den lösa strukturen som störande för möjligheten att följa med i undervisningen. Även flera deltagare beskrev en önskan om mer struktur. Efter observationerna har vi dock förstått att det är just den lösa strukturen, med de störande momenten med barn och sena ankomster, som möjliggör att vissa av deltagarna alls kan komma till aktiviteten. Genom att, till skillnad från andra aktiviteter, välkomna mödrar med barn tycks organisationen bidra till delaktighet överhuvudtaget.

Både aktivitetsledaren och deltagare anser det värdefullt att fokusera på språk som deltagarna har användning för i sitt vardagliga liv och ser rollspel som ett viktigt verktyg i processen. I.o.m. detta går det även här att se drag av *Themis* (Nieuwboer & Rood 2016) i undervisningen, vilket inte tycks vara en medveten strategi hos aktivitetsledaren. Hennes sätt att bedriva undervisning har således omedvetet drag av en vetenskapligt beprövad metod som visat sig ha positiva resultat för immigranternas språkinläring och integrationsprocess. Detta får oss att reflektera över de ramar som vanligtvis omger det institutionella utbildningsväsendet och vilka möjligheter som finns när man inte omfattas av dem. Aktivitetsledaren är inte utbildad lärare och inte anställd av ett skolväsende och står därför utanför dessa ramar. Kan det vara så att just bristen på struktur öppnar upp för en alternativ utbildning som bemöter deltagarna utefter deras faktiska behov? Det skulle kunna vara en fråga för framtida forskning.

Aktiviteten har också en samhällsbildande funktion där deltagarna får undervisning i bl.a. demokratiskt deltagande. Både aktivitetsledare och deltagare ger uttryck för att politisk

integration är en viktig del av integrationsprocessen. Någonting som vi reagerar på är att kvinnorna, som befunnit sig i Sverige i fem till tretton års tid, överhuvudtaget behöver sådan här samhällsbildning. För oss tyder detta på ett strukturellt misslyckande när det kommer till att integrera människor i det svenska samhället. Hur ska människor kunna tillvarata sina medborgerliga rättigheter om de inte får veta att de har dem? Vi menar att aktiviteten åtgärdar problemet på individnivå men att den primära problematiken emanerar från samhället i sig.

7.3 Mer än bara språket

Alla deltagare beskriver att aktiviteten har haft en positiv inverkan på deras självförtroende, självständighet och självbild, något som ökar möjligheten att ta del av det svenska samhället. Aktivitetsledaren beskrivs spela en huvudroll i förändringen vilket tyder på att personen som håller i språkundervisningen påverkar aktivitetens effekter för deltagarna. Det går inte att säga vad resultatet hade blivit om det hade varit en annan aktivitetsledare, men tydligt är att uppmuntring och bekräftelse påverkar individens integrationsmöjligheter. Detta kan fungera som en viktig lärdom för andra integrationsprojekt.

När aktivitetsledaren försöker motivera deltagarna till att bli mer självständiga uppmanar hon dem till att försöka etablera sig på arbetsmarknaden. Det bör dock betonas att medan den politiska målsättningen primärt fokuserar på arbetsmarknadsetablering så uppger både aktivitetsdeltagare och paraplyorganisationens projektplan att integrationsprocessen består av så mycket mer än bara arbete, däribland språk och socialt sammanhang. För aktivitetsledaren och deltagarna är aktiviteten även en plats för gemenskap där deltagarna ges känslomässigt stöd och erhåller en känsla av trygghet. Det framstår som att aktiviteten innebär en möjlighet till socialt utbyte som deltagarna annars inte skulle ha fått.

Under hela tiden som aktiviteten pågår kommunicerar kvinnorna med varandra, med verbalt och icke-verbalt. För oss är detta tecken på vikten av kommunikation mellan människor för möjligheten att utveckla de sociala sammanbindningar som kan utgöra integration. Detta blir särskilt påtagligt vid situationer där kommunikationen tycks brista. Vid en av observationerna framkom att en av deltagarna avvek från övriga och tycktes mindre integrerad i gruppen. Vi upplevde en avsaknad av den kommunikation som fanns mellan de övriga deltagarna vilket kvinnan själv uppgav berodde på att hon inte talar samma hemspråk som de andra. Vi menar att detta är ett tecken på att brister i kommunikationen hämmar utvecklingen av gemenskap och att aktiviteten i just detta avseende kan segregera snarare än integrera. Det leder oss in på funderingar om det kan vara detta som sker även i förhållandet

mellan icke svenskspråkiga grupper i socioekonomiskt utsatta områden och majoritetssamhället i övrigt.

7.4 Avslutande reflektioner

Då invandrade kvinnor i segregationsforskningen beskrivs som en särskilt utsatt grupp är det kanske inte förvånande att studiens resultat ger uttryck för könsnormer, där huvudansvaret för omvårdnad av barnen efter arbetstid tycks ligga på kvinnorna. En förutsättning för att många av kvinnorna kunde komma till aktiviteten överhuvudtaget var att de kunde ta med sina barn. Vi ser att detta inverkar på två saker, dels kvinnornas möjligheter att rent praktiskt ta del av integrationsfrämjande aktiviteter samt den specifika aktivitetens utformning och effektivitet. I framtida forskning om och i utformandet av integrationsprojekt menar vi att det kan vara relevant att anlägga ett genus- och jämställdhetsperspektiv. Detta för att undersöka vilka implikationer familj- och hushållssysslor kan ha för möjligheten att komma in i svenska samhället, samt för att möjliggöra ett deltagande på lika villkor.

Sammanfattningsvis vill vi säga att vi ställer oss kritiska till hur de strukturella, d.v.s. statliga och kommunala, förutsättningarna för integration utformas för de som kommer till Sverige.

Vi anser att det ansvar som åläggs individer inte är rimligt i förhållande till dessa förutsättningar. Därför menar vi att insatser i civilsamhället fyller en kompletterande funktion samtidigt som de i vissa fall även kan vara direkt avgörande för individens möjligheter till integration.

8. Referenser

- Andersson, Roger & Åsa Bråmås (2004) Selective migration in Swedish distressed neighbourhoods: Can area-based urban policies counteract segregation processes? *Housing Studies*, 19(4): 517-539.
- Andersson, Roger & Sako Musterd (2005) Area-based policies: A critical appraisal. *Tijdschrift Voor Economische En Sociale Geografie*, 96(4): 377-389.
- Andersson, Roger, Mats Franzén, Linda Hedman & Hans Lindberg (2017) *Forskning i korthet - Segregation - Vad menas och hur mäts?* Stockholm: Forte.
- Arbetsmarknadsdepartementet (2020) Ett Sverige som håller ihop: Regeringens insatser för minskad segregation och goda livchanser för alla. [https://www.regeringen.se/499216/contentassets/07a6da2f421f4dbb9b67a5b0dca4b7bf/handlingsplan-mot-segregation-210504.pdf . Hämtat: 2022-04-01].
- Aspers, Patrik (2011) *Etnografiska metoder*. Uppl. 2. Malmö: Liber.
- Biterman, Danuta. (2010): Segregationsutveckling i storstadsregioner. I: Socialstyrelsen (red.), *Social Rapport 2010*. Stockholm: Socialstyrelsen, s. 177-195.
- Brandén, Maria (2018) Grannskapseffekter: *En forskningsöversikt om boendesegregation och bostadsområdets betydelse*. Stockholm: Jämlikhetsutredningen.
- Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Uppl. 3. Stockholm: Liber.
- Delegationen mot segregation (2020) *Kunskapsöversikt om boendesegregation*. [<https://delmos.se/wp-content/uploads/2020/06/Kunskaps%C3%B6versikt-om-boendesegregation-2020.pdf> . Hämtat: 2022-04-01].
- Delegationen mot segregation (2021a) *Segregation i Sverige – årsrapport 2021 om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling*. Huddinge: Delegationen mot segregation.
- Delegationen mot segregation (2021b) Om oss. [https://delmos.se/om-oss/ . Hämtat 2022-05-04].
- Delegationen mot segregation (u.å.) *Segregationsbarometern*. [<https://segregationsbarometern.delmos.se/kommun/landskrona/> . Hämtat: 2022-03-31].
- Diaz, Jose Alberto (1993) *Choosing integration: A Theoretical and Empirical Study of the Immigrant Integration in Sweden*. Uppsala: Department of Sociology. Uppsala universitet.

- Eriksson, Erik (2019) *Perspektiv på integration och etablering: Kunskapsunderlag för ett strategiskt arbete med stöd till nyanlända*. Centrum för kommunstrategiska studier, Rapport 2019:5. Linköpings universitet.
- Eriksson-Zetterquist, Ulla & Göran Ahrne (2015) Intervjuer. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Fejes, Andreas & Robert Thornberg (2015) Kvalitativ forskning och kvalitativ analys. I: Andreas Fejes & Robert Thornberg (red.). *Handbok i kvalitativ analys*. Uppl. 2. Stockholm: Liber.
- Galster, George (2012): The mechanism (s) of neighbourhood effects: Theory, evidence, and policy implications. I: M. van Ham, D. Manley, N. Bailey, L. Simpson & D. Maclennan (red.), *Neighbourhood Effects Research: New Perspectives*. Dordrecht: Springer.
- Hedman, Lina & Marteen Van Ham (2012): Understanding neighbourhood effects: Selection bias and residential mobility. I: Marteen van Ham, David Manley, Nick Bailey, Ludi Simpson & Duncan Maclennan (red.). *Neighbourhood Effects Research: New Perspectives*. Dordrecht: Springer, s. 79-99.
- Johansson, Thomas (2004) *Socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Johnston, Vanessa, Katie Vasey & Milica Markovic (2009) Social policies and refugee resettlement: Iraqis in Australia. *Critical social Policy*. 29(2):191-215.
- Karlsson, Sandra (2016) *Områdesbaserad politik – möjligheter till strukturell förändring. Lokalt utvecklingsarbete i marginaliserade bostadsområden i Malmö*. Doktorsavhandling. Stockholm: KTH Kungliga Tekniska Högskolan.
- Liebig, Thomas & Kristian Rose Tronstad (2018) Triple disadvantage? A first overview of the integration of refugee women. OECD Social, *Employment and Migration Working Papers*, No 216. OECD Publishing: Paris.
- Lindgren, Simon (2014a) Kodning. I: Mikael Hjerm, Simon Lindgren & Marco Nilsson. *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Uppl. 2. Malmö: Gleerups.
- Lindgren, Simon (2014b) Tematisering. I: Mikael Hjerm, Simon Lindgren & Marco Nilsson. *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Uppl. 2. Malmö: Gleerups.
- Lindgren, Simon (2014c) Summering. I: Mikael Hjerm, Simon Lindgren & Marco Nilsson. *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Uppl. 2. Malmö: Gleerups.
- Mead, George H. (1976) Medvetandet, jaget och samhället: från socialbehavioristisk ståndpunkt. Lund: Argos Förlag AB.
- Merriam, Sharan B. (1994) *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

- Nieuwboer, Christa C. & Rogier Van't Rood (2016) Learning language that matters: A pedagogical method to support migrant mothers without formal education experience in their social integration in Western countries. *International Journal of Intercultural Relations*, 51:29-40.
- Nilsson, Marco (2014) Att samla in kvalitativa data – halvstrukturerade intervjuer. I: Mikael Hjerm, Simon Lindgren & Marco Nilsson. *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Uppl. 2. Malmö: Gleerups.
- Nilsson, Björn (2015) *Socialpsykologi: Teorier och tillämpning*. Stockholm: Liber.
- OECD (2016), *Working Together: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Sweden*. OECD Publishing: Paris.
[<https://doi.org/10.1787/9789264257382-en>. Hämtat: 2022-04-28].
- Putnam, Robert D. (1993) *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton University Press.
- Region Skåne (2017) *Mångfald i Skåne 2016*. [<https://utveckling.skane.se/digitala-rapporter/mangfaldskartlaggning/landskrona/> . Hämtat: 2022-03-31].
- Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015) Att analysera kvalitativt material. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Roelofs, Kim & Tapio Salonen (2019) *Insatser i "utsatta" områden. En analys av 20 års områdesutveckling och lärdomar inför framtiden*. Bostad 2030.
- Skolinspektionen (2018) Undervisning i svenska för invandrare.
[<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/04-om-oss/internt-om-oss/jamstalldhetsintegrering/svenska-for-invandrare---kvalitetsgranskning-2018.pdf>. Hämtat: 2022-05-13].
- SOU 2005:29. *Storstad i rörelse. Kunskapsöversikt över utvärderingar av storstadspolitikens lokala utvecklingsavtal*. Slutbetänkande av Utredningen om utvärdering av lokala utvecklingsavtal.
- Tip, Linda K., Rupert Brown, Linda Morrice, Michael Collyer & Matthew J. Easterbrook (2019) Improving Refugee Well-Being With Better Language Skills and More Intergroup Contact. *Social Psychological and Personality Science*, 10(2):144-151.
- Urban, Susanne (2014) Områdesutveckling mot fattigdom. *PLAN* (3) 35-39.
- Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet.

Wimark, Thomas, Michael Meinild Nielsen & Karen Haandrikman (2017) *Boende och integration: Samband mellan invandrades initiala bosättning och deras sysselsättning och inkomst*. Stockholm: Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet.

9. Bilagor

9.1 Bilaga 1 – Intervjuguide – aktivitetsledaren

Bakgrundsfrågor

- Vill du berätta lite om dig själv?
- Tidigare arbete, utbildning

Aktiviteten

- Kan du beskriva din roll inom paraplyorganisationen?
- Kan du beskriva ditt arbete inom aktiviteten?
- Hur ser en typisk träff ut?
 - Upplägg?
 - Förarbete/efterarbete?
 - Språknivå)
- Vilka är det som kommer på aktiviteten?
 - Är människor från olika stadsdelar?
 - Känner de varandra sedan innan?
 - Aldrar?
- Ges deltagarna möjlighet att vara med i utformning av aktiviteten?

Syfte med aktiviteten

- Vad vill du åstadkomma med den här aktiviteten?
- Känner du att du åstadkommer det du vill?

Perspektiv på integration

- Vad är integration för dig?
- Upplever du att aktiviteten främjar integration? På vilket sätt?
 - Skapar det sociala nätverk?
 - Bidrar till meningsfull fritid?

- Främjar deltagandet i civilsamhället?
- Bidrar till en mindre segregerad stad där människor från olika områden möts?
- Motverkar det isolering och utanförskap?

Deltagarnas syn

- Hur tror du att deltagarna själva upplever den här aktiviteten?
- Vilken betydelse tror du att aktiviteten har för deltagarna?
 - Under tiden som de pågår?
 - Efter aktiviteterna/utanför aktiviteterna?

Avslutande fråga

- Är det något annat du vill att vi ska ta med oss?

9.2 Bilaga 2 – Intervjuguide – aktivitetsdeltagarna

Bakgrundsfrågor

- Vill du berätta lite om dig själv? (ålder, tid i Sverige, utbildning, arbete, hushåll/familjekonstellation, hur länge boende i stadsdelen?)
- Har du enkel möjlighet att ta dig till ditt arbete/sysselsättning? (utifrån rumslig isolering)

Anledning till deltagande i aktiviteten

- Hur hörde du talas om den här aktiviteten?
- Hur många gånger har du deltagit?
- Vad får dig att komma till den här aktiviteten? Vad vill du få ut av att delta?

Aktivitetens effekter

- Hur upplever du din språkutveckling sedan du började delta?
- Bidrar aktiviteten till någon förändring i ditt liv?
 - Nya vänner?
 - Ökad gemenskap med andra?
 - Går du på fler aktiviteter/fritidssysselsättningar; inom och utanför aktiviteten?
 - Kan du ta för dig mer i sociala/utbildnings-/arbetsmässiga sammanhang?
 - Tror du att den förändring som skett kommer bestå långvarigt?
- Känner du dig inkluderad i det svenska samhället? På vilket sätt?
 - Delaktig?
 - Känsla av sammanhang?
 - Känsla av att du hör hemma?
- Har den här aktiviteten påverkat din känsla av att vara inkluderad?

Åsikter om aktiviteten

- Känner du att du har möjlighet att påverka upplägget/utformningen av aktiviteten?
- Vad är det bästa med aktiviteten?
- Hade något kunnat vara bättre med aktiviteten?

Avslutande fråga

- Är det något annat du vill att vi ska ta med oss?